

**TRANSCRIPT VAN DE STATENCOMMISSIE RUIMTE, GROEN, WATER EN WONEN VAN PROVINCIALE STATEN
UTRECHT
d.d. 12 juni 2024**

Aanwezigen: Voorzitter: Mw. A. Oude Luttikhuis

Namens het College van GS: Mw. M. Sterk, Dhr. H. Bakker

Woordvoerders: Dhr. C. Westerlaken (CDA), Dhr. A. Draisma (CDA), Dhr. H. Adriani (PvdA), Mw. W. de Boer-Leijsma (PvdA), Dhr. K. van Vuuren (BBB), Dhr. K. Cromwijk (BBB), Dhr. R. Daniels (PVV), Dhr. A. de Jong (Volt), Dhr. A. Schaddelee (ChristenUnie), Dhr. P. Overkleeft (D66), Mw. M. de Widt (D66), Dhr. E. Hart (GroenLinks), Mw. J. Batteau (PvdD), Mw. J. van Gilse (VVD), Dhr. B. van den Dikkenberg (SGP), Dhr. T. Schipper (SP), Dhr. R. Biever (50PLUS), Dhr. E. Virginia (GroenLinks), Mw. J. Zagt-Lokhost (BBB)

Van ambtelijke zijde aanwezig: Dhr. F. Kools (Statenadviseur), Dhr. R. van Paridon (commissiesecretaris)

1. Heropening

De voorzitter: Iedereen in deze commissie kamer, online of via de livestream bij de hybride uitloopvergadering van de commissie RGW. Ik heropen de vergadering die we vorige week hebben geschorst. Eerder hebben we ook al een inspraakavond gehad en we zijn dus nu voor de derde keer bezig met deze vergadering. We hebben drie uur de tijd, tot 12:00 uur. We hebben al een extra uitloopvergadering gepland voor 20 juni 's avonds. We werken vandaag met een overvolle agenda met twee Statenvoorstellen, drie opwaarderingen en een Statenbrief waarmee het college u consulteert. Ik zal dus een beetje streng zijn en geen technische vragen toestaan. Wij werken vandaag dus met een vrij volle agenda en met spreektijden. Voor vandaag voor iedere fractie 9 minuten, voor GS 39 minuten en interrupties maken deel uit van de spreektijd. We hebben geen afmeldingen vanuit commissies ontvangen, dacht ik zo. Mevrouw Hoek is vanuit 50PLUS niet aanwezig. Ze zit in M&M. Dan gaan we nu snel beginnen. We beginnen nu met het eerste Statenvoorstel van vanochtend. Punt van orde, van wie? We zijn nog maar net begonnen.

Mevrouw Batteau: Sorry.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Mevrouw Batteau: Dank u wel, voorzitter. Ik wil toch een punt van orde maken ten aanzien van de verplaatsing van de bespreking Oude Tempel, landgoed Oude Tempel, wat nu na de Statenvergadering plaatsvindt, vind ik toch wel heel ongelukkig, aangezien we natuurlijk in de Statenvergadering mogelijk een voorstel of een motie willen doen om aan de gedeputeerde mee te geven wat er over de zomer gaat gebeuren of niet, liever gezegd, niet gaat gebeuren. Dus ik was even benieuwd van, had dat niet anders gepland kunnen worden?

De voorzitter: Ik kijk heel even naar de griffie. Die zegt heel duidelijk nee, kan niet. Het is overvol, wat ik net al zei. We zijn voor de derde keer bezig met deze vergadering. Er komt waarschijnlijk nog een vierde keer. Dan zitten we al op één vergadering tussen de vijftien en de twintig uur, dus het is overvol. Het moet maar even zo. Excuus daarvoor, maar ik zie geen andere mogelijkheden. Eens even kijken, waar was ik gebleven?

Ter bespreking

2. SV Nota grondbeleid 2024-2028

De voorzitter: Dan beginnen we nu met het eerste Statenvoorstel van vanochtend. De Nota grondbeleid 2024-2028. Dat is een actualisering van de gelijknamige nota uit 2020. In deze Nota grondbeleid zijn de grondstrategieplannen voor het landelijk gebied niet opgenomen. Wel zijn de kaders en opzet van het grondstrategieplan opgenomen. Na vaststelling van de Nota grondbeleid zou verder gewerkt worden aan het opstellen van de grondstrategieplannen per deelgebied. Het Statenvoorstel legt uit dat vanwege de grote opgave waar de provincie voor staat en de schaarste van de grond een actief grondbeleid nodig is. Naast de nota is een onderliggend Uitvoeringskader grondbeleid en pachtbeleid opgesteld. Die is vastgesteld door GS en ter informatie als bijlage toegevoegd. Over de Nota grondbeleid is op 22 mei een infosessie georganiseerd en zijn aanvullende technische vragen beantwoord. We bepalen ons in deze commissie daarom tot het politieke gesprek. Ik geef nu de fracties de gelegenheid om vragen te stellen en ik zal van groot naar klein gaan. De BBB, mijnheer Van Vuuren.

De heer Van Vuuren: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, na het uitvoerige debat over het UPLG vorige week is het lastig om iets positiefs te zeggen over de Nota grondbeleid. Dit tezamen met het uitvoeringskader is feitelijk het belangrijkste instrument dat ingezet kan worden om de provinciale ambitie zoals omschreven in de kaderstellende notitie UPLG te kunnen halen. In algemene zin zijn wij niet tegen het voeren van strategisch grondbeleid, mits dat bescheiden en faciliterend is. Maar dat is dit niet. Dit lijkt meer op een pakket van instrumenten waarmee via andermans grond en via strenge pachtinstrumenten eigen beleid kan worden afgedwongen. Nee, er wordt nog niet concreet gesproken over onteigening in deze context, maar meerdere malen wordt er wel gehint ... Erop gehint dat dit in een latere fase gaat ... Ingezet gaat worden. Wat dat met grondeigenaren en agrariërs doet, heeft u allen kunnen zien op de inspreekavond van 27 mei. Overigens laat ... Lezen wij in dit document een hoeveelheid beleidsinstrumenten dat zich richt op het landelijk gebied, maar missen we strategisch grondbeleid dat zich richt op de woningmarkt. Indirect impliceert dit een beleidskeuze van GS. Boeren saneren ten gunste van natuur wordt geprioriteerd ten opzichte van woningbouw. Als BBB stellen wij hier vraagtekens bij en we zijn het benieuwd hoe GS dit ziet. Nog een paar belangrijke andere vragen. Een belangrijke reden om strategische landbouwgrond te verwerven, is om deze om te kunnen zetten naar natuurgrond. Deze omzetting resulteert in een financiële afwaardering. Nu het transitiefonds lijkt weg te vallen, vragen wij ons af hoe GS deze afschrijving in de toekomst gaat verantwoorden? Het feit dat landbouwgrond in prijs stijgt, maakt dit toekomstige gat alleen maar groter. Daarnaast verbazen wij ons dat strategisch aangekochte gronden die niet na vijf jaar zijn overgedragen aan het programma nog vijf jaar langer aangehouden kunnen worden. Waarom zegt GS zichzelf deze extra vijf jaar toe? Ook vragen wij ons af, als straks in verband met minder financiële middelen niet alles meer opgepakt kan worden, dan zullen er binnen het strategisch grondbeleid keuzes gemaakt moeten worden naar regio's en of de verschillende gebiedsprocessen. We krijgen de indruk dat dit ... Dat er ten aanzien van deze nadere toebedeling nog geen beleid gemaakt is. We missen daarvoor een objectief en gestructureerd proces. Het kan toch niet zo zijn dat het daarmee willekeurig wordt of gaat vallen onder wie het eerst komt, wie het eerst maalt? Ik mag hopen dat GS uit kan leggen of ... En hoe dit onderschreven wordt in het beleidsstuk. Dan nog, voorzitter, iets over het pachtbeleid. Wat de provincie doet via haar actievare grondportefeuille, is grond aanbieden, waarbij naast prijs ook andere aanvullende eisen en voorwaarden worden gesteld. Dit riekt naar bevoordeling van bepaalde bedrijven, want het geeft indirect een concurrentievoordeel. Ook zijn wij benieuwd naar de motivatie van GS om wel al verduurzaamd agrarische bedrijven te willen faciliteren, maar niet de traditionele agrariër die aan het begin staan van hun verduurzamingsproces. Als laatste, hoe wordt innovatie in deze context meegenomen en of beoordeeld? Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar GroenLinks. Wie mag ik daar het woord geven? Mijnheer Hart, u hebt uw kaartje er nog niet in.

De heer Hart: Ik denk het wel.

De voorzitter: Dat is niet de plek waar die hoort, maar goed. Ik denk niet dat de microfoon dan werkt. Maar, mijnheer Hart, gaat uw gang.

De heer Hart: Dank u wel, voorzitter, voor uw engelengeduld met mij. De Nota grondbeleid. Allereerst dank aan het college en ambtenaren voor de zeer informatieve en duidelijke infosessie onlangs over deze nota. Eigenlijk vinden wij dat in deze nota een hele logische actualisatieslag is gemaakt. GroenLinks vindt het een goede zaak dat onze provincie een iets actievere rol gaat spelen op grondbeleid. Uiteraard niet als doel op zich, maar als middel om aan belangrijke doelstellingen te kunnen werken. Vorige week hebben we daar bij het UPLG ook al met elkaar over gehad. Op dit moment heb ik eigenlijk nog één open oriënterende vraag aan het college over andere grote verpachters, paragraaf 6.3.1. Terecht bracht collega Westerlaken deze groep vorige week ook al even ter sprake. Ik lees dat onze provincie regelmatig contact heeft. Maar heeft het college de gedachte al eens laten gaan over de mogelijkheid om in de toekomst een grotere rol te gaan pakken in het stimuleren en ondersteunen van die grote pachters, zodat zij hun beleid verder kunnen verduurzamen en daarmee hun bijdrage vergroten aan de transitie in het landelijk gebied? Zou het college zo'n eventuele rolverbreding van de provincie wenselijk vinden en zouden dan bijvoorbeeld publiek-private samenwerkingen een optie kunnen zijn? Of zijn die er misschien al vanuit onze provincie in de vorm van plannen of pilots bijvoorbeeld? Voorzitter, dat zijn zomaar even wat gedachten van mijn kant, resulterend in deze open oriënterende vraag. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de VVD, mevrouw Van Gilse. Gaat uw gang.

Mevrouw Van Gilse: Dank voor het woord, voorzitter. Goed dat het grondbeleid wordt herzien en dank voor de informatiesessie. Ook goed dat er wordt afgestapt van de eenjarige pachtcontracten en er hiermee zekerheid wordt geboden aan de ondernemers en andere pachtende partijen. Er zijn wel nog een aantal onderdelen waar ik vragen bij heb. Allereerst is dat of deze regelingen pachten wel voor alle soort boeren mogelijk maakt. Bijvoorbeeld biologische boeren krijgen een hoger puntenaantal, terwijl extra grond pachten ook gangbare of andere boeren kan helpen bij het extensiveren. Waarom zou verder extensiveren alleen voorbehouden zijn aan een kleine groep koplopers, terwijl het mij juist goed lijkt als alle boeren stappen in die richting mogen zeggen ... Zetten. Graag hoor ik van de gedeputeerde hoe zij daartegenaan kijkt. Ook vind ik punten op basis van labels altijd gevaarlijk, doordat bijvoorbeeld boeren die vrijwel helemaal biologisch boeren maar net niet dat label hebben dan misschien buiten de boot vallen. Zou dat kunnen gebeuren, wil ik vragen aan de gedeputeerde. In de technische beantwoording is aangegeven dat het puntensysteem voorbehouden is aan Gedeputeerde Staten omdat het uitvoering betreft. Aan de ene kant snap ik dat, maar aan de andere kant heeft het puntensysteem wel een grote uitwerking op de praktijk. Sommige boeren die al een stuk grond pachten, mogen dat dan aantal jaar niet meer, of juist wel. GS kan het puntensysteem jaarlijks aanpassen. Adaptiviteit is fijn, maar zorgt het niet voor onzekerheid bij boeren? Daarnaast is in de infosessie gesproken over maatwerk. Aan de ene kant heel erg mooi, maar maatwerk kan ook tot willekeur, ongelijkheid en onzekerheid leiden. Klopt de technische beantwoording dat maatwerk slechts wordt ingezet op de duur van de overeenkomst? Hartelijk dank.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik door naar D66. Marjan De Widt, gaat uw gang.

Mevrouw De Widt: Dank u wel. Grondmobiliteit in Utrecht is weinig, gering op dit moment. Dat is jammer. Dat kan beter. Daar kunnen we als provincie aan bijdragen. In het werkbezoek in Rhenen was het waardevol om te horen hoe Gelderland, Friesland en Zuid-Holland met die materie omgaan. Het is mij nog eens duidelijk gebleken dat een actief grondbeleid van de provincie verschil kan maken. Ik pleit daar al jaren voor. D66 is daarom blij dat dit Statenvoorstel er nu ligt. Laten we het vooral benutten in de gebiedsprocessen. Wat ons betreft, moeten we ervan af dat een actief grondbeleid van de provincie bedreigend is. Het is helpend. Wij kijken uit naar goede Utrechtse voorbeelden. De grondruil aan de westelijke kant van de provincie, waar mevrouw Sterk het vorige week over had, was wat ons betreft ook al een fijn voorbeeld. Het gaat vooral om betrokkenheid en inzicht. Focus op alleen onteigening is echt een veel te beperkte benadering. Zorgvuldigheid in de gebiedsprocessen blijft vooropstaan en het grondbeleid zal hier een goede en nuttige rol kunnen spelen. Wij hebben er geen vragen over. Aan de slag, zou ik zeggen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan het CDA, mijnheer Westerlaken. Gaat uw gang.

De heer Westerlaken: Dank u, voorzitter. Het is de trits van UPLG, grondbeleid, de stikstofdepositiebank. Wij hebben het allemaal eigenlijk over dingen die heel belangrijk zijn voor de toekomst van het landelijk gebied in de provincie Utrecht. Dit instrument grondbeleid hoort daarbij. Wij hebben dat al eigenlijk al jaren wel gehanteerd. Alleen nu voor het eerst met een strategisch doel. Het zal u waarschijnlijk niet verbazen, gelet op de debatten die we hier eerder over gehad hebben in de Staten, die niet iedereen van ons bij heeft bijgewoond toen, maar wij zijn daar een groot voorstander van, omdat je daarmee processen kunt helpen, processen kunt versnellen en misschien zelfs wel beter maken. Daarmee gaan we ook proberen de landelijk aan ons opgelegde doelen te realiseren zoals wij ze vertaald hebben in provinciale doelen. Ik moet één kanttekening maken. In het stuk wordt een aantal keren gesproken over ons landbouwbeleid, maar laten we vaststellen dat we daar een visie op hebben en geen beleid. Je zou een uitvoeringsagenda kunnen noemen, maar zelfs dat is niet zo, om de doodeenvoudige reden dat wij geen landbouwbeleid maken. In het stuk wordt een aantal keren evaluatie genoemd en dat gaat dan met name om het verhaal rondom het instrument onteigening. Ik ben niet zo blij met de teksten, laat ik dat vooropstellen, die hier gebruikt worden rondom de onteigening. Ze sluiten niet allemaal even strak aan bij wat er gezegd is in het coalitieakkoord. Ik doe ook een verzoek aan het college om die teksten gelijklozend te maken, zodat we het allemaal op dezelfde plek over dezelfde dingen hebben. Nogmaals, die evaluatie staat daar ook in. Mijn vraag aan het college is, in hoeverre is er al een evaluatie geweest en in hoeverre of hoe ... Of wanneer staat die in de agenda om uitgevoerd te worden? Want als ik kijk naar de afgelopen jaren wat er voor activiteiten geweest zijn rondom natuurontwikkeling, denk ik dat er nog niet zo heel veel te evalueren is. Dus ik ben heel benieuwd. Een vraag heb ik bij de pacht van ... Er wordt gesproken over korte en lange pacht. Er worden verschillende jaren genoemd. Maar hoe kort is kort en hoelang is lang? Want drie tot zes jaar wordt op een gegeven moment een lange pacht genoemd. Mij lijkt dat eigenlijk, met de doelstellingen die we hebben van biodiversiteit et cetera, een wat kortere pacht. Het is eerder al genoemd door mij in de vorige commissievergadering en zojuist door de heer Hart. Hoever ... In hoeverre... Het wordt heel voorzichtig aangetipt. Er is wat kennis over wat ASR doet met haar pachtbeleid, maar is het, zoals ook met de landgoedbezitters, is het niet veel beter dat dat echt goed op elkaar afgestemd wordt en om te zien dat niet verschillende doelen nagestreefd worden door de, laten we zeggen, de grootgrondbezitters in deze provincie waar ik als het goed gaat de provincie ook een beetje bij ga rekenen? Overigens is dat niet mijn intentie. Ik denk dat je vooral heel gericht grond op moet kopen om de processen te verbeteren en te versnellen, maar dat je er ook zo snel mogelijk weer afstand van moet doen. Dan heb ik nog een heel klein dingetje. Op bladzijde 22 wordt gesproken over gecertificeerde taxateurs en dan wordt de suggestie gewekt dat die niet ouder mag zijn dan één jaar. Ik denk dat het in die zin, waarschijnlijk

voor de lange pacht, maar ik denk dat het ... Dat die zin een komma rijker moet worden Maar zo staat het niet goed. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we door naar de Partij van de Arbeid. Wie mag ik het woord geven? Mijnheer Adriani, gaat uw gang.

De heer Adriani: Dank, voorzitter. Volgens mij beseffen we allemaal steeds meer dat actief grondbeleid echt cruciaal eerst, een cruciaal element is in de gebiedsprocessen, of het gaat om natuurontwikkeling of recreatieontwikkeling of extensivering van de landbouw of de overgang naar biologische natuur, inclusief boeren, grondbeleid, kan echt het laatste stukje van de puzzel zijn om uiteindelijk de uitkomsten mogelijk te maken. Dus wij zijn blij met de slag naar meer actief grondbeleid en vragen ons tegelijkertijd ook wel af waarom er toch nog vrij veel zelfopgelegde belemmeringen in het grondbeleid zitten. Ik noem er een paar. Een daarvan is marktconformiteit. Zowel inkoop, dat is logisch, maar ook verkoop van grond moet marktconform zijn, staat er. Ik realiseer me alles rondom staatssteun, maar juist die marktconformiteit van grondwaardes kan juist een blokkade zijn om uiteindelijk tot een sluitende businesscase te komen. Hetzelfde geldt eigenlijk voor gelijkberechtiging. We kennen natuurlijk allemaal Didam. Maar als je in zo'n hele ingewikkelde constructie in zo'n gebiedsproces uiteindelijk tot een oplossing komt om dat ene stukje grond naar één specifieke gebruiker gaat die daardoor net de slag kan maken, bijvoorbeeld naar een andere vorm van bedrijfsvoering, dan past natuurlijk niet om die grond openbaar aan te gaan besteden, zodat iedereen een gelijke kans heeft. Nee, dan zet je het heel gericht in om iets mogelijk te maken waar het hele gebied mee verder kan. Heel specifiek geldt dat wat ons betreft ook voor de pachttermijnen. Nu wordt dat opgerekt naar drie plus drie jaar. Terwijl wij echt ook wel horen van boeren dat als je echt die slag wil maken naar biologische landbouw, dat je gewoon lange tijd nodig hebt. Je hebt al drie jaar nodig om überhaupt de grond klaar te maken. Eigenlijk is de vraag, waarom zit in dit soort zelf opgelegde belemmeringen ...

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Westerlaken.

De heer Westerlaken: Dank u wel, voorzitter. Regelmatig komen in de gesprekken en debatten hier de begrippen biologische landbouw voorbij, terwijl wij het in onze Landbouwvisie toch voornamelijk hebben over natuurinclusieve landbouw. Dus ik wil eigenlijk aan de heer Adriani vragen wat voor hem belangrijk is. Wil hij per se 100 procent biologische landbouw, of zegt hij van, ik volg wat we eerder al besloten hebben in de oude Landbouwvisie en wellicht ook voor de toekomst in de nieuwe Landbouwvisie, dat we met name gaan voor natuurinclusieve landbouw?

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Adriani, gaat u verder.

De heer Adriani: Dank, voorzitter. Volgens mij heeft dat allebei zijn waarden en kan dat allebei kansen bieden, ook voor boeren, om een nieuwe toekomst voor het bedrijf te maken. Dus ik ga daar niet heel erg precies over doen. Het heeft voor mij allebei een waarde. Het punt wat ik wilde maken, is, je hebt al een paar jaar nodig om het om te zetten en vervolgens moet je er ook nog een bedrijfsvoering op maken. Ik was ... Daar was ik aangekomen in mijn betoog. De vraag is waarom die zelf opgelegde belemmeringen, je hebt me een beetje in de war gemaakt, Chris, is dat ... Zijn daar echt logische redenen voor of is het ook een beetje de macht der gewoonte dat we als overheid toch terughoudend willen zijn en onszelf een beetje in willen perken? Als het dat laatste is, zullen we dan dat gewoon niet doen? Zullen we dan gewoon die zelfopgelegde beperkingen daar uithalen? Tot slot, voorzitter, zou ik eigenlijk van het college nog wel wat zinnen willen horen over hoe ze aankijken tegen het instrument van de Wvg. Daar staat wel wat daarover in, maar ik kijk er niet helemaal mijn

vinger achter of we dat een fijn en prettig instrument vinden of niet. Voor de Partij van de Arbeid is het dat in ieder geval wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar Partij voor de Dieren. Mevrouw Batteau, gaat uw gang.

Mevrouw Batteau: Dank u wel, voorzitter. Partij voor de Dieren, wij ... Als fractie zijn wij ook positief over dit voorstel, voor het gro... De herziening van het grondbeleid. Dat we echt actief grondbeleid gaan voeren lijkt ons hartst... Een hele goede zaak. Enige manier om beweging te krijgen in de landbouwtransitie. En ook toe te werken aan onze doelen op natuur die steeds achterblijven. Andere doelen, weten we ook, extensivering, natuurinclusieve landbouw, waaronder biologische landbouw, zou ik zeggen, is wat mij betreft hetzelfde. Mooi dat er wordt afgezien van kortere pachtcontracten, maar ik ben ook wel benieuwd naar het antwoord op de vraag van de heer Adriani waarom we dat niet nog langer kunnen laten zijn dan dat we nu hier in het voorstel hebben vastgelegd. Verder sluit ik me aan bij de bijdrage van GroenLinks. Ook wel wil ik de bijdrage van collega's D66 en CDA onderschrijven, dat grondbeleid niet bedreigend hoeft te zijn, maar juist helpend en dat dat ook echt wel duidelijk moet worden dat het voor alle betrokken partijen helpend kan zijn. Het is echt die versnelling die we nodig hebben. Dus op dit punt hebben we eigenlijk geen vragen. Wel wat betreft de jacht. We hebben daar vragen over gesteld. Plezierjacht is verboden op onze eigen provinciale gronden, dus daarmee mag er niet gejaagd worden op vijf bejaagbare ... Vrij bejaagbare soorten. Maar in de praktijk wordt er natuurlijk wel degelijk gewoon gejaagd op onze gronden onder het kopje, noemer beheer en schadebestrijding. We zouden er toch op willen aandringen om toe te werken naar een verbod op ook deze vormen van jacht op onze eigen gronden. Dus graag een reactie daarvan ... Daarop van de gedeputeerde. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de ChristenUnie, mijnheer Schaddelee.

De heer Schaddelee: Dank u wel, voorzitter. Volgens mij een goede nota die hier ligt, in de zin van dat het helder verbonden ... De link legt tussen grondbeleid en onze doelen in het landelijk gebied, dus rond landbouw en natuur. Daar zit wel een bepaalde dubbelhartigheid in, want enerzijds willen we die grond vijf plus vijf jaar beheren als strategisch grondbezit om het daarna weer te verkopen om ons doelen te verwezenlijken. Terwijl we anderzijds ook zeggen op meerdere plekken dat we ... Dat beheerders en boeren die pachten meer zekerheid nodig hebben dan de maximaal zes jaar. De heer Westerlaken noemde dat net ook al. Wij redeneren altijd vanuit de bedoeling van beleid. Waarom doen we dingen nou? In dit geval zou ons groenbeleid moeten bijdragen aan de doelen die we hebben rond de transitie in het landelijk gebied. Dan is de vraag die we aan het college hebben, is die maximaal tien jaar niet te beperkend om onze doelen te halen? Dus wij stellen daar ook wel de vraag bij van, is tien jaar lang genoeg of zou je daar iets flexibeler en ruimer in moeten zijn? Dat wat betreft de agrarische doelen. Maar er is ook iets in dit grondbeleid wat wij eigenlijk bijna helemaal missen. Ik dacht dat de SGP daar al een beetje op ging hinten toen ze de sociale bril ging opzetten in de vraagstelling in de schriftelijke vragen, maar in dat antwoord kwam dat er verder niet zo uit. Als provincie hebben we namelijk niet alleen maar groene doelen, maar ook heel veel rode doelen. We hebben enorme bouwopgaven rond woningbouw en voor een deel ook bedrijventerreinen. Ik lees daar heel weinig over. Dat is wel bijzonder, omdat juist ook rond bouw en ontwikkeling goed grondbeleid cruciaal is. Het hebben van een grondpositie is gewoon ... Betekent gewoon dat je macht hebt en dat je ook bij ontwikkelingen in de lead bent. We laten ons onze overheid nu gewoon vaak uitspelen door projectontwikkelaars. De vraag is, wat is onze visie als provincie op dat punt? Dat vraag ik niet alleen aan het college, maar ook aan de collega's. Want ik lees daar wel iets over in de nota. We hebben een hele korte, een paar zinsneden onder 4.2 dat we geen actieve grondexploitaties willen uitvoeren als provincie en dat heeft er dan een beetje mee te maken dat we volgens

mij met zoveel woorden zeggen dat we het niet primair als onze provinciale taak zien en dat het niet structureel organisatorisch is geborgd. Dat zijn allebei geen natuurwetten. Dat zijn politieke keuzes, denk ik. We zeggen dan vervolgens van, als provincie willen we daar alleen van afwijken wanneer de opgave dat vereist. Daar zit wat mij betreft de sleutel, want volgens mij hebben we een opgave die dat zou kunnen vereisen en die gewoon kan betekenen dat, willen wij betaalbare woningbouw realiseren, dat is waar ik toch gedeputeerde Van Muilekom nog weleens over hoor dat dat best moeilijk is, dan is het hebben van grondposities best wel handig. Daarom vind ik dat een gebrek in deze ...

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Westerlaken.

De heer Westerlaken: Dank u, voorzitter. Mijn ... Ik heb een vraag aan de heer Schaddelee. Ik kan me heel goed voorstellen of ik kan me heel goed verplaatsen in zijn gedachten over de ... Over deze kwestie. Maar vindt hij niet dat dat in eerste instantie een verantwoordelijkheid is van gemeenten? Zeker gelet op de manier waarop wij in deze provincie uitbreidingen realiseren binnen de rode contour, dat dat toch vooral een verantwoordelijkheid van de gemeenten is en dat wij daar als provincie niet zomaar in kunnen stappen.

De voorzitter: Mijnheer Schaddelee.

De heer Schaddelee: Dat ben ik, voorzitter, met de heer Westerlaken eens, dat het vooral een verantwoording is van gemeenten. Maar in de praktijk trekken we als provincie en gemeente natuurlijk heel vaak heel nauw op. We zijn op allerlei manieren met gemeenten in gesprek over die ontwikkelingen, zeker als het gaat om een wat grotere ontwikkeling dan een straatje erbij. Dat soort ontwikkelingen hebben we op nogal wat plekken in de provincie. Daar lopen we echt er tegenaan dat we niet altijd de grond zelf in eigendom hebben, dat de gemeente dat ook niet altijd heeft. Daarom had ik daar in deze Nota grondbeleid gewoon wat meer tekst op verwacht van, wat zit ... Wat is de visie van ons als provincie daarop? Zien we daar een kans of niet? Nu blijft het een beetje hangen in van, het is niet primair een provinciale taak en onze organisatie kan dat niet aan, dus alleen als de opgave dat vereist. Naar mijn idee vereist de opgave dat, of in ieder geval, deze nota weerlegt niet dat het geval zou kunnen zijn. Volgens mij, als we daar een beetje door die bril naar onze provincie kijken, zijn er genoeg plekken aan te wijzen waar dit wel degelijk zou kunnen gaan spelen. Ik mis die analyse en ik ben gewoon nieuwsgierig hoe we daar met elkaar tegenaan kijken, of we dat niet een gemis vinden, een hiaat vinden waar we het college misschien toch nog een extra opdracht op zouden moeten meegeven. Dank, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar UtrechtNu! Is daar iemand? Hier niet in de zaal, maar online. Ook niet? Dan gaan we door naar Volt, ook niet aanwezig. Dat schiet lekker op zo. Dan gaan we door naar de SGP, mijnheer Van den Dikkenberg. Gaat uw gang.

De heer Van den Dikkenberg: Voorzitter, dank u wel. Ik hoor wat gemurmel op de linkerzijde. Het grondbeleid lijkt op grote lijn solide in elkaar te zitten en geeft een goede kijk naar de toekomst, alleen blijven we als SGP tegen een grondactieve overheid. Het is zoals aangegeven zinvol om pachtcontracten te verruimen van één naar drie tot zes jaar, maar dat is nog best wel kort. Liever zouden we het nog verlengen naar bijvoorbeeld twaalf jaar, zoals ik dat dit weekend las in de familiehistorie Boek van de familie Van den Dikkenberg. Zelfs zo dat de gemeente, gemeente Rhenen in dit geval, keek of dat er goed voor de grond gezorgd werd en dat dat een doorslaggevend criterium was waardoor mijn voorouders wederom twaalf of een aantal hectaren, ik meen een hectare of vijftien, in de Meent ter pacht kreeg, omdat ze zo goed voor de grond hadden gezorgd. Dat maakte me dan wel trots. Maar weer voor twaalf jaar kregen ze het gegeven. Wat hield het dan in, goed voor de grond zorgen? Onder andere of dat je voldoende mest had om de grond te kunnen bemesten en in gebruik

te nemen als agrarische grond. Ik kan me zo voorstellen dat dat heden ten dage nog gebeurt. Maar de vraag aan het college is van, gebeurt dit nog? Wordt er nog echt gekeken of dat mensen goed naar de grond kijken of zorgen. En dat in ieder geval voor minimaal tien jaar, want als je vijf jaar bezit hebt en vijf jaar eventueel verlenging, dat je dat voor tien jaar ook kunt verpachten aan iemand, zodat die ook echt baat heeft bij het goed zorgen voor de grond.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Westerlaken. U bent lekker bezig.

De heer Westerlaken: Dank u, voorzitter. Ik begin nu toch echt beetje te twijfelen, want de heer Van den Dikkenberg heeft het over mest, genoeg mest op de grond. Ik denk dat zijn familie geen grond meer pacht, want nu wordt erop gelet dat er geen mest meer op de grond komt door de provincie.

De voorzitter: Mijnheer Van den Dikkenberg.

De heer Van den Dikkenberg: Voorzitter, helaas zijn we het boerenbedrijf grotendeels uitgedrukt en pachten we inderdaad geen grond meer. Maar het gaat wel aan van, als je het hebt over goed voor je grond zorgen, dat dat ook met bemesting te maken heeft. En dan wat we nu vaak zien, is een tendens die andersom gaat, waarbij er gekeken wordt dat je zo min mogelijk voor je grond vermest, waarmee verschraling optreedt. Is dat dan goed voor je grond zorgen? Voorzitter, die lange contracten kunnen met ... In de geliberaliseerde pacht na misstanden ook direct opgezegd worden. Dus wat dat betreft, zie ik het risico niet. Of er wordt goed voor je grond gezorgd of je hebt instrumenten in handen om afscheid van elkaar te nemen. Maar naast de positiviteit die ik had bij deze grondnota, zijn er ook nog wel wat kanttekeningen te maken. Het eerste gaat over het zware middel van onteigening wat boven de gebiedsprocessen wordt gehangen. Dat is niet nieuw, dat is al vaker genoemd. Maar hoe verhoudt zich de huidige omgang met deze term tot het coalitieakkoord, waarbij pas halverwege de periode gekeken zou worden of het nodig was te onteigenen in relatie tot doelbereik? Vinden de coalitiepartijen hier aan tafel dan echt dat je na het afgelopen jaar en een jaar wachten op Den Haag en nog vijf jaar wachten op Den Haag dergelijke instrumenten moet gaan inzetten en hebben de gebieden dan ook echt een kans gehad om met energie van onderaf aan de slag te gaan? Is het dan reëel en kun je dat dan ook reëel vragen aan de gebieden? Voorzitter, is dan de gedeputeerde ook niet van mening dat het een beetje rust zou terugbrengen als deze middelen iets terughoudender beschreven worden? De heer Westerlaken gaf dat ook al aan, dat de huidige inkijkjes in hoe dat er gedacht wordt over onteigening wel laten zien wat er boven de markt hangt en niet in lijn liggen onder andere met de politiek correcte formulering uit het coalitieakkoord. Tweede punt wat ik heb, is dat de wijze van kaderstelling nogal ruim is. De grondnota is erg beschrijvend en vrij breed van opzet. Wat het precies inhoudt, is onduidelijk. Dat ligt met name vast in de uitvoeringsnota. Die uitvoeringsnota die kan vrij gewijzigd worden door GS, dus oftewel, we zitten hier weer behoorlijk ruim in de kaderstelling als we deze grondnota zou overnemen. Dan denk ik bijvoorbeeld aan marktconform. Wat is nu een marktconforme aankoop en wanneer vinden we iets marktconform? Als we uit het veld horen dat de provincie bieders op de agrarische markt ruim overbiedt, is dat dan marktconform handelen dat we overall ruim gaan overbieden, of wat houdt het dan in? Hoe bepalen we onze positie daarin? Als die openbare opkopen allemaal naar de provincie gaan, wat zegt het ons als provincie? Zeggen we dan van, mooi, we hebben grond gerealiseerd, of is het dan nog marktconform en ... Of werken we dan toch verstorend in de markt? Als ik de opstelling van de grondstrategie zie voor gebieden, dan is dat echt top down-beleid. Er wordt geïnventariseerd wat de doelen zijn, hoeveel grond het nodig heeft en uiteindelijk heb je alle instrumenten ter beschikking om dat uit te voeren. Een vraag aan de gedepu...

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Batteau.

Mevrouw Batteau: Meer een verduidelijkende vraag. Dank u wel, voorzitter. U verwijst naar grond dat wordt opgekocht, terwijl we toch de indruk krijgen dat dat juist heel lastig is om op te kopen als provincie. Dus ik ben wel benieuwd, uit het veld zijn er wel geluiden dat er grond wordt opgekocht, terwijl we hier horen dat dat juist de bottleneck is eigenlijk in heel veel dingen, in de realisatie van natuur. Misschien kun je dat toelichten.

De voorzitter: Mijnheer Van den Dikkenberg.

De heer Van den Dikkenberg: Voorzitter, dank. Wat we ook op de inspraak hoorden, dat was ook een boer die dit zei, en ook uit gesprekken met boeren blijkt dat de indruk is dat de provincie ruim overbiedt bij de openbare verkoop van gronden of het in verkoop zijn van grond. Bijvoorbeeld rondom Maartensdijk, De Bilt, geloof ik, in die hoek, dat er in een gebiedsproce... Nog niet in gebiedsprocessen, dus nog vooruitlopend op, dat er hoge prijzen worden geboden voor landbouwgronden, terwijl ook boeren meedingen en dat de provincie dan, dat is het beeld dan wat geschetst wordt, van, er is een provincie met diepe zakken, die gaat gewoon een paar 1000 euro per hectare boven de marktconforme prijs zitten en pakt vervolgens die gronden. Dat is de wijze waarop ik zeg van, is dat dan marktconform? Is dat dan niet verstorend werk in de grondmarkt? Want wat is het effect? De volgende keer moet een boer nog dieper in zijn buidel tasten om grond te krijgen om te extensiveren, met als gevolg dat hij die investering ook weer terug moet verdienen eventueel met meer dieren of wat dan ook.

De voorzitter: U bent klaar?

De heer Van den Dikkenberg: Nee, voorzitter, maar ik zag mevrouw Batteau twijfelen of dat er nog een vraag kwam of niet.

De voorzitter: Het schijnt niet zo te zijn. U kunt verdergaan. Mijnheer Van Vuuren heeft een interruptie. Gaat uw gang.

De heer Van Vuuren: Een vervolgvraag aan de SP. Want wat denkt de SGP dan wat het gevolg van dit beleid is, dat er zo marktverstorend gewerkt wordt?

De heer Hart: Voorzitter, er wordt nu een suggestie gewekt dat er marktverstoord wordt opgetreden door de provincie. Ik zou dat graag eventjes te verificatie bij het college willen leggen.

De voorzitter: Wie mag ik hier het woord voor geven? Mijnheer Bakker.

Gedeputeerde Bakker: Voorzitter, dan komen we misschien al een beetje in de eerste ronde van beantwoording. Dus we kunnen daar dadelijk ook wel wat uitgebreider op ingaan. Maar wij zullen dadelijk in ieder geval nog even uiteenzetten dat we dat beeld wat hier geschetst wordt in ieder geval niet herkennen.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Van den Dikkenberg.

De heer Van den Dikkenberg: Voorzitter, daarom formuleerde ik ook bewust dat het beeld gewekt wordt dat de provincie met de diepe zakken komt en daar de gronden krijgt. Wij gaan daar ook nog vragen over stellen overigens, heb ik in voorbereiding, om dat te verifiëren of dat dat signaal vanuit het veld dan ook daadwerkelijk klopt. Dus dat ... De factcheck wordt nog uitgevoerd, maar we bespreken dit stuk nu al. Laten we vooral onze energie zetten in de gemoederen te bedaren en dat doet dit Nota grondbeleid niet. Vraag aan de gedeputeerde is of dat het mogelijk is om het instrument onteigenen aldus te verwoorden dat het altijd

een vrijwillige onteigening betreft. Want in de beantwoording krijgen we waarschijnlijk het antwoord dat onteigening nodig is om volledige schadeloosstelling in het verschiet te zetten, maar is het dan mogelijk om dat te voorzien van de vrijwillige onteigening, zodat we het instrument wel in kunnen zetten voor de volledige schadeloosstelling, maar dat we die druk op de gebiedsprocessen kunnen verlichten? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we door naar de PVV, mijnheer Daniels. Gaat uw gang.

De heer Daniels: Dit grondbeleid zal uitsluitend ingezet worden om een radicaal beleid dat onze voedselvoorziening ondermijnt en de vooruitzichten voor ondernemers in het agrarisch gebied ernstig verslechterd te ondersteunen. Het vormt ook nog eens, getuigen enkele bewoordingen in de tekst, een opstapje naar de toekomstige inzet van onteigening. Na vaststellen van deze nota met vrij vage kaders, lijkt het erop dat GS allesbehalve de inzet van verplichtend instrumentarium zelf uitwerkt en slechts de informatie aan PS meedeelt. PS staat hierna dus enigszins buitenspel. Dat lijkt ons zeer onwenselijk. Met name het puntensysteem UMDL is hier een getuige van. Hier geven we liever geen mandaat aan GS om dit zonder tussenkomst van PS te doen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we door naar de SP. Mijnheer Schipper, u bent online.

De heer Schipper: Voorzitter, dat klopt. Ik had in aanloop naar deze bespreking mijn vorige aantekeningen vanuit 2020 nog eens even erbij gepakt en al lezende krijg ik het gevoel van, zoek eens de verschillen. In het oude beleid, het vorige beleid, stond ook al, het moet altijd een beleidsdoel dienen. Als het na vijf jaar nog niet is geregeld, dan kan het maximaal vijf jaar blijven in het bezit van de provincie en dan moet je het weer verkopen. Ook de verkoop door derden aan de provincie, dat was al zo. Onteigening, dat kan een keer om de hoek komen, maar dat instrument bestond natuurlijk ook al. Maar daarbij moest ik meteen denken aan, in 2006 zat ik aan ... In de gemeenteraad van Utrecht. Toen liepen er nog diverse onteigeningen voor de bouw van de Leidsche Rijn. Dat waren dan meestal dingen van tien jaar terug. Dus het zal niet, hopelijk, niet heel vaak voorkomen dat dat ingezet gaat worden, want dan ben je er nog lang niet. Wat betreft de pacht kan ik mij aansluiten bij de woorden van de heer Westerlaken en anderen dat ook die drie tot zes jaar die nu aangegeven wordt dat dat inderdaad wel wat kort is, als je het hebt over het realiseren van je beleidsdoelen en het geven van zekerheid aan pachters. Dus wat dat betreft, zie ik uit naar de beantwoording van GS. Ook wat betreft mijn opmerking over onteigening van, is dat wel het instrument wat je uiteindelijk moet willen? Ik denk het niet, maar dat hoor ik graag. Bedankt.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we door naar Forum voor Democratie. Die zijn er niet, begreep ik net, ook online niet. Dan gaan we verder met 50PLUS. Mijnheer Biever, bent u online? Ook niet. Wel?

De heer Biever: Ik ben online, maar ik heb geen vraag.

De voorzitter: Verder geen vraag. Dank u wel. Dan zijn we toe aan het beantwoorden van de vragen door mijnheer Bakker. U vroeg even een schorsing aan. Hoelang moet de schorsing zijn? Een uur? Vijf minuutjes. Dan schorsen we vijf minuten. We gaan we verder. Mijnheer Bakker is weer aanwezig. Mijnheer Bakker, gaat uw gang met de antwoorden.

Gedeputeerde Bakker: Dank u wel, voorzitter. Dank voor alle vragen en reacties. Enkele zorgen en kritische noten gehoord, maar gelukkig ook veel steun voor het voorstel en daarmee ook gezegd de koers die de provincie en het college hiermee wil varen om het actieve grondbeleid voort te zetten, is een goede stap om onze strategische doelen te bereiken. Dat is precies de reden waarom we dit zo hebben gedaan. Misschien even

ter inleiding hebben, er werd nog gevraagd, wat is er nu anders met deze nota? En wat doen we ... Tot op een bepaalde manier zeggen we, hebben we iedere vier jaar een herijkte nota en passen we die aan op wet- en regelgeving, interne veranderingen, et cetera, een actualisatie daarvan. Neem bijvoorbeeld de Omgevingswet, neem het Didam-arrest. Dat zijn zaken die we hierin hebben verwerkt. 2022 is ook gesteld met het inzetten van de grondbank, is een begin gemaakt met strategischer grondbeleid. Dat ... Die koers eigenlijk zetten wij op dit moment hierin verder. Dus die nieuwe nota was nodig. Daarin vraagt u een aantal keer van, het beleid wat we hebben, zien we dat hierin terug? Nee, dat zijn zaken die komen terug in de beleidsdomeinen, in het UPLG, in mobiliteit, in de energietransitie. Maar dit is de kaders die u hiermee heeft en dit is het ... Ook de instrumentenkoffer die wij daarbij kunnen inzetten. Dat zal verschillen. U vroeg nog een aantal malen over de onteigeningen. Laat ik daar nog een ander ... In eerste instantie iets over zeggen. Namelijk, die onteigening gaat ... Dat is geen nieuw instrument. Dat is een instrument dat allang, de heer Schipper zei het ook al, dat is allang ... Dat ... iets wat bij overheden bestaat, die mogelijkheid. Wat ook door andere overheden, neem bijvoorbeeld een Rijkswaterstaat, frequent wordt ingezet. Is het iets wat je ... Waar je op koerst wat je wil? Nee, ik denk in geen enkel geval is dat zo. Maar het kan de uitkomst zijn van. Hebben we nu een ... Het specifiek over bijvoorbeeld mobiliteit of bijvoorbeeld energietransitie, dan kan dat een consequentie zijn, een gevolg zijn van het willen bereiken van onze strategische beleidsdoelen. Heel specifiek daar waar het gaat over het UPLG, het landelijk gebied en het debat dat we eigenlijk vorige week ... Dat u vorige week met mijn collega Sterk had, daar hebben we een hele heldere afspraak met elkaar gemaakt in het coalitieakkoord waarin we hebben gezegd, de inzet is 100 procent de vrijwillige insteek. Daar gaat het om. Maar het kan zijn dat aan het einde van zo'n gebiedsproces, om uiteindelijk tot een einde te komen, de inzet van het instrument noodzakelijk is. Dat was ook de vraag, is ... Kan het dan vrijwillig? Nee, dat kan niet. Het is geen vrijwillig instrument. Maar het kan zijn dat het daarbij noodzakelijk is. Dat gaan we niet doen. We zijn daar nog niet met dat besluit op dit moment. Dat is ook niet wat voorligt. We gaan halverwege de coalitieperiode, daar gaat collega Sterk zo nog wel even inhoudelijk wat over zeggen, maar gaan wij die evaluatie maken en zullen wij dat ook met de Staten bespreken. Het is zo dat onder de Omgevingswet de Provinciale Staten al uiteindelijk een besluit neemt daartoe. Dus dat beantwoordt misschien ook een aantal vragen of een aantal zorgen die daarover zijn. Het is al zo dat het een ... Uiteindelijk een instrument is van Provinciale Staten om daar een besluit over te nemen. Wat ik graag zou willen doen, is het volgende. Ik denk dat het goed is dat we richting het einde van dit jaar met elkaar in de vorm van een informatiesessie of een technische sessie een keer organiseren om, hoe gaat zoiets concreet nu eruit zien en hoe ... Wat is dan de rol van Provinciale Staten daarin, om dat dus met elkaar even technische door te akkeren. Hoe ziet dat eruit en wat betekent dat ook? Ik zou het volgende voorstel willen doen, dat is met name op, want dat was ook een aantal ... Het CDA vroeg daarnaar, de SGP vroeg daarnaar, ik denk dat op een aantal plekken in de nota, en zeker in paragraaf 3.3 staat de passage, ook het debat van vorige week horend, waarvan ik denk, dat kunnen we volgens mij even wat handiger formuleren, zodat klip-en-klaar is dat dat dezelfde strekking heeft als de formulering uit het coalitieakkoord, zoals ik die net ook verwoordde, waarin er ook in de buitenwereld, want dat vind ik vervelend om te horen dat er onnodig onrust over ontstaat, terwijl inhoudelijk zit daar geen verschil. Dus mijn voorstel is, wat wij zullen doen, is dat even na het commissiedebat passen wij dat aan en dan zult u dat voor het Statendebat ... Sturen wij daar u de gewijzigd... Ik weet niet precies hoe dat hier heeft, maar ik ben gewend dat dat dat iets als een strekt ter vervanging heet, dat we u dat zullen doen toekomen. Dus dat misschien even in eerste instantie als beantwoording daarvan. Dan wilde ik nu graag de ...

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Westerlaken.

De heer Westerlaken: Dank u wel, voorzitter. Dank aan de gedeputeerde om die toezegging al te doen, dat we in ieder geval gelijklopende teksten krijgen. Ik denk dat dat inderdaad belangrijk is, niet alleen voor ons, maar

ook voor de omstanders, om het zo maar eens te zeggen. Ik heb nog wel een vraag aan de gedeputeerde, die ... Hij heeft het over een technische sessie of een infosessie, een werksessie, een sessie, maar wij krijgen ... Gelet op wat in de Omgevingswet staat, moeten wij zelf ook kaders gaan stellen aan het onteigeningsproces, om het zo maar eens te noemen. Is dat ... Is dan die sessie die we krijgen vooruitlopend op een Statenvoorstel of moet ik dat anders zien? Of krijgen we een Statenvoorstel per onteigeningsvraag? Want is het niet beter dat wij ook kaders stellen als Staten? Dat komt niet helemaal duidelijk uit het stuk naar voren.

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Gedeputeerde Bakker: Dank aan de heer Westerlaken. Wat ons voorstel zou zijn, om even bij juist dit soort vragen en even hoe zit dat nu precies, de vork in de steel, en hoe zouden we dit doorlopen met elkaar, ongeacht misschien even het onderwerp van waar het precies over gaat, om dat met elkaar eens eventjes goed door te exerceren en ons op goed om te laten adviseren, meenemen, et cetera. Als ik uw vraag nu beantwoord, dan zeg ik, het is dat laatste. Moet ik even teruggaven wat u zei. Dus het is, u krijgt per procedure een voorstel. Daar moet u mee ... Kleine echo op de lijn. Voorzitter, misschien moet ...

De voorzitter: Is het weer in orde? Mijnheer Bakker, u kunt weer verder.

Gedeputeerde Bakker: Gemuted door de griffie. Heel goed. Het gaat over de ... U krijgt ... Per voorstel bent u aan zet. Maar het lijkt me goed om deze vraag en deze vragen, want er zullen er meer zijn, om die bij zo'n bijeenkomst even goed mee te nemen. Dat zou het voorstel zijn.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Batteau. Gaat uw gang.

Mevrouw Batteau: Dank voor de beantwoording tot nu toe. Even een vraag over de wettelijke kaders voor het beleggen van besluiten over onteigening. Is dat wettelijk verplicht om dat steeds bij PS te leggen?

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Mevrouw Batteau: Dus bij elk individueel geval.

Gedeputeerde Bakker: Uiteindelijk is het inderdaad onder de Omgevingswet Provinciale Staten die daar een besluit over moet nemen. Maar laat ik niet gaan freewheelen met semi-juridische kennis. Dus volgens mij is het goed dat we dit gewoon eventjes gewoon goed doen met iemand die daar ook tot in detail voor de kennis op zak heeft. Dus dat zou mijn voorstel zijn.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Van Vuuren. Gaat uw gang.

De heer Van Vuuren: Dank u wel, voorzitter. Ik ben dan toch wel een beetje benieuwd waar zo'n sessie dan op voorsorteert. Want daarmee zegt de gedeputeerde volgens mij toch dat we iets aan ... In voorbereiding hebben en dat we ergens naartoe aan het werken zijn.

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Gedeputeerde Bakker: Dan haal ik weer eventjes de ... Dan haal ik even de beide kanten die ik net ook schetste even terug. Dus u heeft gewoon, wat we ook gaan doen, u heeft uiteindelijk deze ... U neemt dit besluit als Provinciale Staten. Dus welk onderwerp ook op de agenda staat, lijkt het mij goed en lijkt het ons goed dat we dit onderwerp met elkaar doorexerceren. Er zijn natuurlijk ook onteigeningsprocedures denkbaar, dit is niet. ...

Dit komt niet iedere week langs, even voor de duidelijkheid. Het komt zelfs bijna nooit langs. Maar het kan zijn op het gebied van mobiliteit bijvoorbeeld, of de energietransitie of een ander onderwerp, dat het binnenkort wel een keertje langskomt. En nu ... Ik proef een beetje in de vraag, zitten wij dan ergens op te koersen? Nee, niet in die zin, maar het lijkt ons gewoon in de afspraak die er ook is gemaakt in het coalitieakkoord, namelijk halverwege, komt die evaluatie. Ik ga mezelf herhalen als ik het nog een keer ga zeggen, maar uiteindelijk aan het einde van zo'n gebiedsproces kan dat een noodzakelijkheid zijn om daaruit te komen. Dan is het wel goed dat we dat met elkaar stap voor stap doorlopen. Dus daar zit het in. Ik vind het belangrijk dat we ook de vraag bijvoorbeeld die mevrouw Batteau stelde, dat we dat met elkaar een goed en eenduidig beeld bij hebben en u al uw vragen daarover kan stellen.

De voorzitter: Mijnheer Daniels.

De heer Daniels: Ben ik toch een beetje benieuwd, want als de verwach...Stel dat de verwachting zou zijn dat, de komende collegeperiode, dat er nul onteigeningsverzoeken zouden zijn, dan is het een beetje raar om hier dan zo op in te zetten. Is er dan toch een bepaalde verwachting dan?

De voorzitter: Mijnheer Bakker?

Gedeputeerde Bakker: Voorzitter, volgens mij is dat de vraag die de heer Van Vuuren ook stelde. Op het ... Wat betreft het UPLG weten we dat nog niet. Op andere dossiers zou dat kunnen. Dat is natuurlijk nooit een doel op zich, maar uiteindelijk stelt u met elkaar ook bepaalde doelen, die wilt u dat wij die bereiken. Daar bevraagt u ons ook nog naar. Daar hebben we het vorige week ook even in het debat over gehad. Dan is dit een van de instrumenten die in deze instrumentenkoffer van de Nota grondbeleid zit. En die goed met elkaar begrijpen, wat is dat en waar zit dan uiteindelijk de besluitvorming en de rol, ook van Provinciale Staten, dat lijkt me wenselijk.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Van den Dikkenberg. Gaat uw gang.

De heer Van den Dikkenberg: Voorzitter, toch lijkt het stuk wel degelijk te willen versnellen, omdat het zegt van, je moet snel starten met die grondstrategieën, omdat onteigeningsprocedures lang duren. Nu hoor ik de bijdrage van de gedeputeerde van, we weten nog niet of dat we het in moeten zetten, maar waar ... Wat bedoelt de gedeputeerde dan met die passage in het stuk dat we snel grondstrategieën op moeten stellen omdat onteigeningsprocedures lang duren? En dan heb je dat nodig. Wat wordt daarmee bedoeld?

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Gedeputeerde Bakker: Ik hoorde de heer Van den Dikkenberg dat vorige week ook zeggen, dat woordje snel. Ik heb het nog even gecheckt, maar dat, voor zover ik het kon vinden, staat dat er niet. Er staat tijdig. Dat wil zeggen dat deze ... Dat zo'n traject heeft lange ... Een lange tijd nodig. Daarmee kan er een bepaalde mate van onduidelijkheid zijn in het gebied bij de betreffende grondeigenaar. Dus het enige wat daarin gesteld is, maar dan kom ik even terug bij de toezegging die ik in het begin van de beantwoording heb gedaan, namelijk, die passage zullen wij nog even zorgen dat die aangepast wordt zodat die duidelijk in lijn is met ook de tekst die gebruikt is in het coalitieakkoord. Maar dat is eigenlijk het enige wat daarin gesteld is. Op moment dat je de keuze maakt om tot onteigening over te gaan, dat is ook ... Geeft ons ook een mogelijkheid om tot volledige schadeloosstelling te gaan om dat te bereiken, want anders zit je namelijk in een mogelijkheid van staatssteun, doen we dat niet, dan vraagt dat een tijdig besluit daarover, omdat het gewoon simpelweg een lange doorlooptijd heeft. Dat is het enige. Dus het woordje snel, dat wil aangeven dat we daarop hintten. Maar

dat is niet wat in de nota staat. Dus dat ... Die wil ik even ontkrachten. Voorzitter, met permissie zou ik graag de fracties langslopen en de specifieke vragen die daarover zijn gesteld.

De voorzitter: Gaat uw gang.

Gedeputeerde Bakker: Dan begin ik bij de BBB. Die vroeg, is het de nota, gaat hij over ... Alleen over het UPLG? Net ook al het een en ander over gezegd. Dat is zeker niet zo. Het gaat over het totale grondbeleid. Niet alleen landelijk, ook voor de domeinen en programma's zoals mobiliteit, energietransitie et cetera. U, maar ook de PvdA, de heer Van Vuuren, maar ook de heer Adriani, vroeg ons woningbouw en die rode contour, de heer Schaddelee zei daar een en ander over, daar kunnen wij ondersteunend en faciliterend in zijn. Primair is dat niet een opgave en een doel die zo bij ons ligt, dat ... Daar kijken we toch echt voor naar gemeenten. Wij staan daarvoor niet direct aan de lat. Dat geeft ook een beetje aan dat we daarin vooral kijken van, hoe kunnen we gemeenten hierin helpen? Dus dat is de reden dat u daar minder in ligt, maar op andere vlakken zal die ... Kan die er zeker zijn.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Schaddelee.

De heer Schaddelee: Dank, voorzitter. Ik kan goed volgen wat de gedeputeerde op dit punt zegt. Maar in de nota wordt het op geen enkele manier uitgewerkt. Dus ik snap helemaal dat hij zegt van, we willen daar gemeenten in helpen. Helpen, helpen. Maar hoe zit dat dan? Hoe gaat dat dan in de praktijk? Wat doet u dan? Daar geeft dit ... Deze nota geen handvaten voor, en hebben wij dus ook als Staten geen middelen of geen kaders die we aan u kunnen meegeven. Ik heb daar toch een beetje behoefte aan, aan wat meer en analyse en invulling van, hoe helpen wij dan? Want dat helpen kan bestaan uit een gemeente die aanklopt en zegt van, doe ons financieel even helpen want we hebben een plek in ... Voor de bril en daar willen we wat. Dat kan op allerlei manieren zijn. Ik zou graag daar gewoon meer invulling in hebben, omdat dat nu echt een beetje blanco blijft in deze nota.

De voorzitter: Ik geef hier achteraan meteen een woord aan mijnheer Adriani.

De heer Adriani: In aanvulling daarop, eigenlijk de vraag aan de gedeputeerde, er staat weinig over in, over woningbouw, maar staat deze nota actief grondbeleid ten behoeve van woningbouw in de weg naar uw mening? Stel dat collega Van Muilekom in het najaar met een nieuwe Actieagenda woningbouw komt waarin grondbeleid een instrument zou kunnen zijn, staat deze nota de inzet daarvan dan in de weg?

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Gedeputeerde Bakker: We hebben natuurlijk op heel veel verschillende manieren ... Ondersteunen wij in die woningbouw. Dus met de actieagenda of actieprogramma, versnelling woningbouw, met subsidies, met bepaalde bemensing ondersteunen we die. Heel specifiek hierop is het ... Kan je bijvoorbeeld kijken naar onderwerpen als mobiliteit die daarbij zeer ten dienste zijn. Dit gaat sec over, kunnen wij het grondinstrumentarium eigenlijk inzetten daarvoor? Dan is dat niet de eerste primaire gedachte en ligt daar ook niet, ook even kijkend naar, waar ligt er financieel de ruimte en waar ligt ook in de bemensing, want we moeten het ook allemaal doen, waar ligt die ruimte, dan is dat niet een primair focuspunt van deze nota. Dus dat even in de beantwoording aan de heer Schaddelee van, waarom leest u daar specifiek niks over terug? De heer Adriani vraagt, zit dat dan daarin in de weg? Mijn antwoord zou zijn, nee, niet up front. Dat hoeft niet. Maar ik moet zeggen, ik hoorde net ook uw bijdrage, volgens mij is het heel belangrijk dat we iedere keer heel goed bekijken, wie staat er primair voor aan de lat? Dus wie is hier de trekker van? Wij hebben natuurlijk wel

het een en ander gezegd over bijvoorbeeld de grondexploitaties waarin we echt willen ... Die tot een minimum willen beperken en alleen daar waar het noodzakelijk is. Er zitten natuurlijk wel, die voorbeelden zijn er uit het verleden en op andere plekken in het land, er zitten natuurlijk ook best veel risico's aan dit soort zaken. Dus het klinkt wellicht eenvoudig. Dan kunnen we een gemeente helpen met wat financiën en wat grond. Daar zou je nog weleens even heel goed over na moeten denken of dat ... Hoe dat dan zijn beslag zou krijgen. Vandaar dat die keuze hierin is gemaakt. Ik ga terug naar de BBB. Hoe zit het met omzetten van landbouwgrond naar natuur? Voor de afwaardering van die gronden zijn middelen beschikbaar in de reserve Landelijk gebied die daarvoor bestemd zijn. Omzetten kan via aankopen, maar ook via zelfrealisatie door de betreffende en betrokken agrariër. Vijf jaar langer aanhouden van gronden in bezit, waarom, vraagt u. In de Nota strategisch grondbeleid, de grondbank in 2022 heeft bepaald dat de gronden maximaal vijf jaar in de portefeuille worden gehouden om ingezet te kunnen worden als wel grond in de gebiedsprocessen. Dat is een periode om die grond ook op de goede plek te krijgen. Die vijf jaar, dat werd ook door een aantal collega's gevraagd, die vijf jaar kan met vijf jaar verlengd worden als het proces langer duurt. Dat is de reden daarvan. Dan vroeg u over pachten, en een aantal andere partijen vroegen daar ook het een en ander over. Het verpachten van grond gaat via het pachtportaal. Dat hebben we ... Dat is recent ingevoerd. Dat is een transparante en ook duidelijke manier waarop ingeschreven kan worden. Alle agrariërs, alle boerenbedrijven kunnen daarop inschrijven. Maar daar zit natuurlijk wel de keuze in om de transitie in de landbouw verder te ondersteunen. Maar iedereen kan daar inschrijven. We hebben, ik meen ook in de informatiesessie, maar zeker ook in de technische vragen ook aangegeven dat we juist willen, volgens mij vroeg de VVD dat ook, dat we juist ook willen dat we het mogelijk maken voor meer traditionele bedrijven, die gangbare landbouw uitvoeren, om te zorgen dat zij ook die transitie kunnen maken en moeten ook die doelen die we daarin stellen ook helpend zijn. Dus daarom hebben we ook gezegd, u ziet de bijlage in het ... In de uitvoeringsagenda. Die is richtinggevend, maar wij gaan dat richting het einde van het jaar ook aan u doen toekomen. Daar zullen we ook iedere keer, ieder jaar weer zorgen dat we leren en ook daar kijken, waar vraagt het ook aanpassing op basis van feedback van agrariërs?

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Van Gilse.

Mevrouw Van Gilse: Dank, voorzitter. Gedeputeerde geeft aan het wel belangrijk te vinden dat alle boeren kunnen inschrijven. Maar heeft hij ook een idee hoe dat dan aangepast zou kunnen worden om ook dat te bewerkstelligen? Want zoals het er nu naar uitziet, maken eigenlijk bijvoorbeeld gangbare boeren best weinig kans om te kunnen pachten. Hoe gaat dat veranderd worden?

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Gedeputeerde Bakker: Wij zullen dat ook meenemen. Want nogmaals, wat u heeft gezien in de bijlage van het stuk, dat is nog niet ... Dat is eventjes ... Dat is even het beeld zoals het nu is, maar dat is nog niet het definitieve puntensysteem zoals wij dat gaa... Zullen gaan gebruiken. Dat zal richting het einde van het jaar worden vastgesteld door GS. Wij zullen dit punt nadrukkelijk meenemen en hebben die wens ook breder gehoord. Natuurlijk zeg ik daarbij ook, dat vraagt ook om verfijning van het systeem ieder jaar van, hoe doen we dat? Stimuleren we aan de ene kant de transitie, maar sluiten we aan de andere kant boerenbedrijven daar niet mee uit? Maar we nemen dat ... Dan nemen we dat daar absoluut in mee. Dan kom ik bij GroenLinks. Dat was de vraag over de grote pachters. Zij hebben regelmatig contact met elkaar. Een paar andere partijen vroegen dat ook. Wij hebben daar wel het een en ander over gezegd. Volgens mij heeft ook collega Sterk daar recent in het debat het een en ander over beantwoord. Maar wij zien dat zeker. Dan is het even de vraag, moet dat dan, als het wat meer intern moet, moet dat dan vanuit grondzaken of wat meer vanuit de

beleidsdomeinen? Maar wij zien zeker kansen om de banden en ook wel de inhoudelijke betrokkenheid tussen grotere pachters, bijvoorbeeld ASR is een grote pachter, om die aan te halen. Daar lopen ook zeker gesprekken en we komen elkaar tegen. Maar wij zullen het gesprek en ook wel wat meer een ... Wij gaan verkennen of een wat meer geïnstitutionaliseerde vorm daarvan in dat overleg tussen grotere pachters en ook wel het samen optrekken daarvoor, misschien ook meer gelijkzijdige voorwaarden stellen, of we dat kunnen ... Van de grond kunnen krijgen.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Adriani en daarachteraan mijnheer Westerlaken, denk ik. Gaat uw gang.

De heer Adriani: Dank, voorzitter. Nog even over het vorig punt rondom de pacht die we zelf uitgeven, pachtgrond die we zelf uitgeven. Twee vragen. Heb ik het goed begrepen dat we het instrument van pachten altijd inzetten om de doelen die wij in onze Landbouwvisie hebben staan te bereiken? Dus dat het niet ... Nooit is om een platte bedrijfsvoering uit te breiden, maar altijd om die omslag te maken naar meer natuurinclusieve landbouw? De tweede vraag is, ik heb u niks horen zeggen over de termijn. Volgens mij heb ik heel veel fracties iets horen zeggen over de termijnen.

De voorzitter: Mijnheer Westerlaken.

De heer Westerlaken: Mijnheer Adriani stelt de vraag die ik ook had, maar ik heb nog een kleine opmerking erbij. U heeft het permanent over de grote pachters, maar u bedoelt waarschijnlijk de verpachters.

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Gedeputeerde Bakker: Dat ... Het laatste punt klopt helemaal. Pachtende bedrijven of verpachters inderdaad. Dus ik zet één joker in, zeg ik tegen de heer Westerlaken. Heeft hij helemaal gelijk in. Over de vraag van de heer Adriani, dat eerste klopt. Wij proberen natuurlijk onze Landbouwvisie in de doelen die wij hebben en waartoe ook u het college vaak oproept zoveel mogelijk natuurlijk ook in ons pachtbeleid te laten landen en te kijken hoe we die transitie een duwtje de goede kant op kunnen geven. Absoluut. Over de pachttermijnen, ik was daar nog niet helemaal bij aangekomen, maar ik zal deze zeker even beantwoorden. Die gronden zijn in eerste instantie aangekocht ...

De heer ...: Voorzitter, excuus, excuus. Maar het lijkt nu even dat de beantwoording aan GroenLinks tussen wal en schip valt, omdat ...

De voorzitter: Geeft u mijnheer Bakker even de ruimte om ook die vraag te beantwoorden.

De heer ...: Maar ik wil dus een vraag stellen over de contacten die op gang gebracht worden of al op gang zijn met grote verpachters. Het is mij nog niet helemaal duidelijk in welke fase die contacten verkeren op dit moment. Ik heb zo'n vermoeden, maar daar zou ik graag wat duidelijkheid over willen hebben.

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Gedeputeerde Bakker: Ik ga alle twee de vragen beantwoorden. U komt zeker aan bod. Komt helemaal goed. Ik kom dadelijk op de vraag van GroenLinks terug. De vraag over de pachttermijnen. Die zijn aangekocht en in ons bezit om die doelrealisatie in te zetten. Dus grond om het hebben van grond, dat is geen doel op zich, het hebben van grond. Denk bijvoorbeeld aan het omzetten van natuur of andere doen die wij hebben. Wat

natuurlijk iedere keer, en ik meen dat we het daar ook wel in wat eerder debatjes over hebben gehad, dat iedere keer het dilemma natuurlijk wel is, is dat ik heel goed begrijp dat er vanuit de gebruikers van die pachtgrond, de pachters, de behoefte is om nog langer die gronden in beschikking te hebben. We gaan op dit moment al van één jaar naar drie jaar met mogelijk drie jaar uitstel. Dat ... Naar het oordeel van het college is dat al een hele grote en ook een welkome stap die gezet moet worden om langjariger die mogelijkheid te geven. Ga je dan naar bijvoorbeeld een periode van tien jaar, werd gesteld, dan ga je ook die gronden zo lang vastleggen, dat het uiteindelijk voor die doelrealisatie niet meer mogelijk maakt. Dus dat is de reden dat wij voor deze termijn kiezen.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Adriani.

De heer Adrian: Toch maar even, voorzitter, want als boeren zeggen, wij hebben echt een langere periode nodig om de investeringen die we moeten doen en die omslag ook rendabel te maken, bent u dan niet bang dat het vasthouden aan dit termijn en daar heel rigide in te zijn eerder de doelrealisatie in de weg staat, dan dat hij helpt? Hoe kunnen we in het pachtbeleid dat zo maken dat inderdaad die doelrealisatie vooropstaat en niet een regeltje?

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Gedeputeerde Bakker: Er was ook een vraag van de VVD van, waar is maatwerk nodig? Maatwerk is geregeld de duur van de overeenkomst. Dat is afhankelijk van hoelang ... Wanneer de provincie die gronden zelf ook weer nodig heeft. Dat is een belangrijk argument. Wat je niet wil natuurlijk, en dat staat ook duidelijk in die pachtovereenkomsten wel voorgeschreven, is dat de pachters te afhankelijk worden voor hun bedrijfsvoering et cetera van de grond die wij ook verpachten. Dat wil niet zeggen dat we niet openstaan en wat mij betreft ook dit blijven evalueren, maar de stap die wij nu zetten van naar ... Van één jaar naar drie plus drie jaar, dus in totaal de mogelijkheid van zes jaar, al een hele ruime is en we uiteraard hierover in contact blijven met, wat is ook ... Waar kunnen we uiteindelijk nog meer verder verfijnen? Wij zien het nog verder oprekken van die grenzen op een gegeven moment ook weer ... Dan komt er echt te veel spanning te staan op uiteindelijk het doel wat we met die gronden willen bereiken. Daarvoor zijn ze uiteindelijk ook in ons bezit. GroenLinks vroeg over de ... Wat is de status van de gesprekken met de pachtende partijen, de verpachters? Daar wordt ... Uiteraard vindt daarmee overleg plaats. Maar het punt waar u en ook een aantal andere partijen volgens mij op hintten van, kunnen we dat niet in een iets geïnstitutionaliseerdere vorm met elkaar vormgeven, hoe kunnen we wat meer samen optrekken, hoe kunnen we wat meer die ... Wat meer gelijklopend wellicht in de wedstrijd zitten met elkaar, daar zijn we nog niet. Dat hebben we ook in de nota beschreven. Dat willen we graag oppakken en komend jaar verkennen en daar ook ... Zullen we u ook over informeren wat daar uitkomt. We hebben die partijen natuurlijk niet aan een draadje, aan een lijntje. Maar als het aan ons ligt, gaan we dat wel verder met elkaar verdiepen. Dus daar ... Dat ... Daar gaan we mee aan de slag. VVD ben ik dan. U zegt ... U zei, ook goed dat we worden ... Dat we afstappen van die eenjarige pachtcontracten. Ik heb al het een en ander gezegd over pachtportaal en het feit dat alle agrariërs kunnen inschrijven. Bij het puntensysteem, vroeg u nog specifiek over, zullen wij nadrukkelijk rekening houden met de ontwikkelingen in de markt? Hier zal ... Zit ook die verfijning in waar ik het al eerder over had. Dus het zal niet een jaarlijkse grote wijziging zijn, maar we zullen ieder jaar een verfijning houden en de lijn volgen die is ingezet in deze nota, wat u ook vervolgens vaststelt, en we zullen u ook daar jaarlijks over ... Netjes over informeren. Dus u heeft dan ook nog de mogelijkheid zoals dat ook vorig jaar ging om daar het debat vanzelfsprekend over aan te gaan. Maar het is dus een verfijning, een uitwerking van het systeem.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Van Gilse.

Mevrouw Van Gilse: Dank, voorzitter. Even ter verduidelijking. Dus die ... Dat debat kunnen voeren, dat is, als ik zo begrijp, pas na de vaststelling door GS. Dus in principe is er dan niets meer te veranderen. Of heb ik dat dan verkeerd begrepen?

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Gedeputeerde Bakker: Klopt. Het is aan GS om dit vast te stellen. Echt een uitwerking en een uitvloeisel, praktische uitwerking van het beleid dat u vaststelt, de inhoudelijke kant, maar ook deze Nota grondbeleid. Maar uiteraard, en dat ... Volgens mij begrijpt u die mogelijkheden ook en hebben we het daar vorig jaar met elkaar ook over gehad, kunt u daar altijd zaken voor meegeven en zijn we meer dan bereid om daar ook met u, maar ook met de buitenwereld over in gesprek te blijven van, hoe kunnen we dat systeem nog verder aanscherpen? We zullen u in ieder geval daar tijdig over informeren. D66, blij met Statenvoorstel en nog een aantal andere constatering. Daar had ik niet ... Hoorde ik niet directe vragen over. Dan kom ik bij het CDA.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Daniels.

De heer Daniels: Als we dan toch dat puntensysteem zouden willen wijzigen, dan moeten we eigenlijk het kader eerst wijzigen dan. Begrijp ik dat goed?

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Gedeputeerde Bakker: Dat klopt. Dat is echt ... Dus de Staten, PS, stelt hiervoor de kaders vast. Dit is de ... Een uitvloeisel daarvan. Wij luisteren uiteraard goed, gaan graag daarover met u in debat. Maar uiteindelijk, het vaststellen daarvan, dat is een bevoegdheid van de Gedeputeerde Staten inderdaad. Kom ik aan bij het CDA. Daar al een en ander over gezegd, over eigenlijk de vragen waarmee we begonnen van, zijn de teksten gelijkkluidig en luiden ze ... Leiden ze op bepaalde plekken mogelijk tot verkeerde beelden of andere interpretaties? Daar gaan wij nog eventjes specifiek naar kijken. Dan gaat het denk ik met name over de enkele zinsneden in paragraaf 3.3. Over de evaluatie over het UPLG zal collega Sterk zo nog eventjes inhoudelijk op ingaan. U vraagt, lange en korte pacht, hoeveel jaren zijn dat dan? We hadden het er net in het debat al even over, maar het gaat ... Wij spreken nu over de kortlopende contracten. Die zijn van één jaar. Daar gaan we van afstappen. We willen graag naar twee keer drie jaar toe. Dat zijn dan ... Dat is ook een gebruikelijke termijn in de geliberaliseerde pacht. Daarbij gaan we ... Daar spreken we van langere pacht. Uiteraard zijn dan ... Is het natuurlijk een beetje afhankelijk van wie je het vraagt, maar dat is in ieder geval de manier waarop wij het op dit moment gebruiken. Over ... U vroeg ook het een en ander over de verpachters en om daar ook, net zoals bijvoorbeeld met grootgrondbezitters en de terreinbeherende organisaties, mee af te stemmen. Daar heb ik net al bij de heer Hart al het een en ander over gezegd dat we dat gaan doen. We zullen in ... Ook nog even kijken of wij geen minderjarige taxateurs inzetten, maar dat het gaat over taxi... Taxatierapporten die niet ouder dan één jaar mogen zijn, want dat is de natuurlijk wel een belangrijk punt. Het gaat over de actualiteit. Daar werd ... Een aantal andere commissieleden vroegen daar ook naar. Het gaat over de actualiteit van de waarde van de grond. Die is erg belangrijk namelijk. Dan kom je ook voorbij de marktconformiteit terecht. Maar we gaan nog even kijken naar de goede plek van de komma. Dan kom ik bij de PvdA. Die vroeg het een en ander over belemmeringen. Zitten die erin? Ik denk, om heel eerlijk te zijn, dat proefde ik ook wel een beetje in het debat, dat we in lijn met de besluiten ook uit 2022, ook de lijn met het coalitieakkoord, echt al flinke stappen zetten om actiever grondbeleid in te zetten, om een actievere rol te hebben en niet te zeggen, we wachten tot wat er komt. Om uiteindelijk onze doelen te realiseren, gaan we daar ook naar. Maar we zijn natuurlijk wel gebonden aan wet- en regelgeving. U noemde Didam. Dat moet uiteindelijk niet een ... Het ... Daar waar het niet nodig is of daar waar het niet helpend is, moet het ons niet in

de weg zitten. Daar hebben we hele goede mensen voor rondlopen binnen de provincie die dat echt wel weten hoe dat werkt. Maar daar waar het niet kan of daar waar de mogelijkheid er ook niet of daar waar u andere kaders heeft gesteld, daar zitten wij ... Daar ... Dat zijn natuurlijk wel, u noemt dat belemmeringen, ik noem dat kaders, die daarbij gelden.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Adriani. Gaat uw gang.

De heer Adriani: Dank, voorzitter. We zullen u natuurlijk nooit vragen om u niet aan de wet te houden. Laat dat duidelijk zijn. Maar ik hoor de gedeputeerde steeds zeggen, we hebben een grote stap gezet. Dat is waar. Dat herken ik wel. Maar de vraag is of dat bepalend is. Of de plek waar we vandaan komen bepalend is voor wat we nu willen of dat we nu niet gewoon ook vrij kunnen nadenken over hoe we het zouden willen hebben. U noemde Didam. Ik weet hoe dat werkt. Maar we stellen hier nu wel gelijkberechtiging als kader vast. Gaan we eigenlijk verder dan Didam. Datzelfde geldt voor marktconformiteit. We ... Natuurlijk moeten we geen onjuiste staatssteun verlenen, maar ook daar biedt de wet best ruimte om maatwerk te doen. Maar wij stellen het als kader vast dat u dat niet mag. Waarom zetten we die extra stap die er ook ...

De voorzitter: Mijnheer Adr... Bakker.

Gedeputeerde Bakker: Ik denk dat het ... Volgens mij is het niet zo zwart-wit, heeft Didam ons een aantal ... Bijvoorbeeld een aantal dingen geleerd en is dat ook nog wel jurisprudentie die in ontwikkeling is. Daar is de mogelijkheid. De provincie heeft een mogelijkheid om bij gerichte een-op-een-verkoop daarbij te kunnen doen. Maar dan moet je dat wel kunnen motiveren. Dat staat ook weer open voor een gang naar de rechter. Die kant wel. Dus u moet het zo lezen, en zo staat het ook verwoord in de nota, geldende wet- en regelgeving is daarin leidend. Ik hoor helemaal wat u zegt. De oproep is ook niet zozeer, wijk daarvan af. Maar wel, zoek misschien daar waar het kan en daar waar het verantwoord is en daar waar het helpt de randen of de mogelijkheden daarvoor op. Daar waar dat kan, doen we dat, is dat ook ... Is dat ... Waar het helpend is, zal dat zeker ook gedaan worden. Maar we behandelen, uiteraard, zou ik zeggen, wel in lijn met wet- en regelgeving. Dat geldt ook over bijvoorbeeld marktconformiteit. Je komt snel in het vraagstuk van staatssteun terecht. Dus dat volgen wij ook. Dan zie je natuurlijk ook dat er met een extra vergrootglas naar de provincie wordt gekeken. Ik zal er zo dadelijk bij de heer Van den Dikkenberg nog wat over zeggen. Maar dat is de reden dat we zeggen, we moeten dat gewoon heel zuiver en heel goed navolgbaar doen. Even kijken, want ik heb al een en ander gezegd over de vraag die u had over de pachttermijnen. Het laatste was nog de ... Dat u vroeg over het instrument van de Wet voorkeursrecht gemeenten. Wat doen wij daar nu mee? Dat moet je gericht inzetten. Even, daar even een kleine uitleg daarbij. Het zorgt ervoor dat de eigenaar de grond als eerste aan bijvoorbeeld de gemeente of in ons geval, als wij het zouden inzetten, de provincie moet verkopen. Dat is echter een, om het zo maar even te zeggen, een passief instrument. Want het moment dat de eigenaar de grond niet wil verkopen, komen ze ook niet beschikbaar. Dus op dit moment beoordelen wij dat niet als een instrument dat ons helpt in het bereiken van onze doelen. Daar waar het wel zo is, kan dat inderdaad van stal komen. Maar we zien ook in den lande dat het een instrument is wat wel wat meer in zwang aan het raken is, met name in gemeenteland. Maar daar waar het ons zou kunnen helpen, is het een mogelijkheid. Maar wij zien het niet al nu op dit moment als het meest logische of geëigende instrument daarvoor. Dan kom ik bij de Partij voor de Dieren. U vroeg ook het een en ander over pacht. Dat heb ik getracht te beantwoorden. U vroeg over de jacht. De jacht die nu ingezet wordt, is gericht echt expliciet op het wildbeheer en noodzakelijk om de wildstand op peil te houden. Daarvoor wellicht even een verwijzing naar de technische vragen ook. Vraag nummer 19, waarin we ook, en volgens mij is er ook nog een ... Ik graag van rechts ook nog ingefluisterd. 19 of 21. Allebei. Twee vragen. Maar waarbij er vrij uitgebreid is ingegaan van, hoe gaan we om met die contracten

en wat zijn de mogelijkheden die we daarin wel en niet hebben? Dus daar verwijs ik graag naar, 19 en 21. ChristenUnie, kom ik dan bij. U vroeg het een en ander over die rode doelen in de nota. Daar heb ik in het begin het een en ander over getracht te zeggen. Dus waar we de instrumenten hebben en waar ze kunnen helpen, kunnen we ze inzetten. Maar u begrijpt de focus die daarbij ligt. U vroeg ook nog over de vijf en de tien jaar in het bezit van de gronden. Na tien jaar wordt er een afweging gemaakt. Op het moment dat de grond nog beschikbaar moet blijven, zal het over worden gezet naar de vaste grondvoorwaarde. Deze kan dan op een nader moment ingezet ... De termijnen zorgen ervoor dat wij bewust nadenken hoelang de gegronde in bezit moet blijven. Ik heb net al het een en ander gezegd over die vijf jaar waarin we willen zeggen, dan zou eigenlijk die grond ingezet moeten worden in die gebiedsprocessen. We kunnen daar waar dat gebiedsproces het vraagt dat nog met vijf jaar verlengen. Dan kom ik bij de SGP. U deed een aantal oproepen en een aantal zaken die u ons meegaf, maar ook een aantal vragen gesteld. Ik denk, even kijken, de pacht, daar hebben we al ... Hebben we het al uitgebreid over gehad. U vroeg over de lange contracten, met misstanden gelijk opzeggen. Dat hebben we inderdaad opgenomen in het handelingskader. Over de onteigening, in het begin van het debat al het een en ander over gezegd. Over specifiek UPLG zal collega Sterk dadelijk nog even wat zeggen, en de tussenevaluatie. Dan kwam u aan bij de kaderstelling. Wat hebben we hier precies? We hebben heel duidelijk gezegd, binnen deze kader van beleid, het instrumentarium, wet- en regelgeving geeft u ons opdracht. En daarbinnen, maar ook over wat is precies de rol van PS, GS, hoe verantwoorden we die, waar zit de financiële verslaglegging, in lijn ook met de vorige nota zeggen we, binnen dit kader kunnen en moeten wij op een verantwoorde manier met het grondbeleid aan de slag. U zei daar wel nog het een en ander over de marktconformiteit, en handelen wij daarin? Wij horen die signalen ook. Als wij in de provincie zijn, komen die signalen ook tot ons. Wij herkennen niet alleen het beeld niet, het klopt ook niet. Wij handelen marktconform. De provincie is juist daartoe gedwongen. Het vraagt ons ook om ... Misschien, laat ik er nog een ander aspect over zeggen. Het geeft ons ook niet altijd de mogelijkheid om die grond ook te kopen, terwijl we die graag zouden willen. Dus het ... Op een bepaalde manier zou je kunnen zeggen, soms zijn er kansen en die kunnen we daardoor helaas niet grijpen. Tegelijk horen wij dit ook, dus weet dat dit ... De communicatie daarover, het goed uitdragen van de boodschap, het neerzetten van, hoe handelen wij en hoe zit die marktconformiteit, wat is de rol van de provincie, is heel belangrijk en zullen we actief oppakken. Maar zoals gezegd, wij herkennen het beeld niet, maar het klopt ook niet met wat we ... Hoe we handelen. Dan ga ik eventjes naar ... Dan vroeg u nog heel specifiek over, is het mogelijk om het instrument onteigening vrijwillig in te zetten? Daar toch nog even een aantal woorden voor omdat ... Woorden over omdat het specifiek terugkwam. Onteigening is nooit een vrijwillig instrument. Je kadert het van tevoren af, het gebied, percelen, en wanneer je bereid bent, PS bereid bent, dat instrument in te zetten, dan kan er onderhandeld worden op het ... Basis van de volledige schadeloosstelling. Dat betekent vervolgens een hogere vergoeding voor de betrokken agrariërs. Maar vrijwillige onteigening bestaat niet. Want op een gegeven moment kom je, als je dat doet, in het ... Weer in het staatssteunverhaal terecht. Dus dat is de reden dat dat niet kan. Uiteraard is de inzet om er minnelijk uit te komen met de partij. Dan kom ik bij de PVV. Ik heb volgens mij uw vragen over onteigening al in geruime mate geprobeerd in ieder geval te beantwoorden. Juist, misschien toch ook goed te zeggen, juist onder de Omgevingswet is de rol van Provinciale Staten alleen maar groter geworden en kunt u daar ook met elkaar het debat over voeren. Ten slotte de SP. Logisch dat u bepaalde zaken uit de oude nota, die ook nog weer niet zo oud is, herkent. Net al het een en ander over gezegd. Maar we hebben die geactualiseerd. We hebben heel goed gekeken, waar behoeft het aanscherping en waar kunnen we ook in lijn met de ingezette koers van twee jaar geleden het actieve grondbeleid op een goede manier borgen, zodat u daar ook de goede kaders voor kunt stellen? Over specifiek de vraag over onteigening ben ik al ingegaan. Dat was op mijn kant de beantwoording, voorzitter. Dan zou ik graag mijn buurvrouw nog even het woord geven.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Sterk. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Sterk: Dank u wel, voorzitter. Ik hoop niet dat het mijn collega's al te veel verwachtingen heeft gewekt, want ik heb eigenlijk niet zo heel veel toe te voegen aan zijn betoog van net. Maar ik denk dat het toch nog even goed is om uit te leggen, dus daar ... Die tekst in het coalitieakkoord, dat ... Die is gewoon leidend. We hebben daarin gezegd dat wij als ... In 2025 halverwege gaan we gewoon eens kijken, hoever staan we daar nu precies mee, met het halen van die doelen? Hoe lopen die gebiedsprocessen en zijn er gebiedsprocessen waarin we zien dat er eigenlijk van de 40 boeren 39 boeren inderdaad zeggen, wij willen hieraan meewerken, wij zijn bereid om misschien te verplaatsen, misschien om wat aan natuur te gaan doen en er is één boer die dwarsligt, waardoor die andere 39 niet de kans krijgen om ...

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Schaddelee.

Gedeputeerde Sterk: Mag ik eerst eventjes mijn verhaal of maken misschien? Dan ...

De voorzitter: U mag het zeggen, mijnheer Schaddelee.

De heer Schaddelee: Ik snap dat de gedeputeerde haar verhaal wil afmaken, maar er zit toch even een ongerijmdheid voor mij in zo'n beetje de openingszin, die belangrijk is om te corrigeren. Want u zegt, het coalitieakkoord is leidend boven wat hier staat. Volgens mij werkt het zo niet. Het beleid dat we als Staten vaststellen is leidend boven een coalitieakkoord. Dus volgens mij is het wel goed om dat even scherp met elkaar vast te stellen, want anders dan gaan we echt het moeras invallen.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Sterk, gaat uw gang.

Gedeputeerde Sterk: Daar heeft de heer Schaddelee uiteraard helemaal gelijk in. Maar ik bedoel eigenlijk even een discussie die we nu voeren over onteigening. Hoe komen wij tot de keuze die in de Nota grondbeleid staat? Voor ons als GS is daarin leidend geweest wat we in het coalitieakkoord hebben opgenomen. Dat probeer ik net aan te duiden van waarom we dat zo hebben opgenomen in het coalitieakkoord. Wij willen graag, als er 39 boeren zijn die wel wat willen, willen we graag ook daar de ruimte voor bieden. Daarom hebben wij gezegd dat er een afwegingskader moet worden ontwikkeld met de Staten, waarin we gewoon aangeven, stel dat je met zijn zo'n casus te maken hebt, hoe beoordeel je dan zo'n casus, op welke afwegingsgronden doe je dat, dat stelt u vast. Dat gebruikt GS vervolgens om te kijken, stel dat er zo'n casus zich aandient. Dat gaan we in 2025 ook doen. Als wij zeggen, volgens ons zou dat eigenlijk hier van toepassing zijn, u neemt uiteindelijk het besluit. Het laatste woord is aan de Provinciale Staten, niet aan GS. Ik hoop dat dat misschien wat geruststelt ...

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Van Vuuren.

Gedeputeerde Sterk: Want de onrust die buiten de deur is ontstaan, is alsof GS koste wat koste allerlei onteigeningen door gaan doen. Uitgangspunt blijft nog steeds vrijwilligheid. Soms kan het handig zijn om het instrument te gebruiken om die volledige schadeloosstelling te kunnen inzetten. Dat is volgens mij ook voor een boer heel prettig als dat kan. Je krijgt daardoor veel kosten vergoed. Maar uiteindelijk is het woord aan de Staten en aan alle fracties daarin zitten.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Van Vuuren. Ga uw gang.

De heer Van Vuuren: Dank u wel, voorzitter. Om het even scherp te krijgen, want we stellen natuurlijk het definitief UPLG ook in 2025 vast. Dus is het dan zo dat we eigenlijk voorafgaand dat we eigenlijk in die

gebieden echt aan de slag gaan ook al met elkaar gaan vaststellen van, die onteigening is nodig, voordat we überhaupt het proces aan het voeren zijn en weten hoe ... In hoeverre dat loopt?

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Gedeputeerde Sterk: Nee, dat is dus niet zo. Wat wij gaan doen, is dat wij vaststellen welke doelen we moeten halen vanuit het NPLG. Daar gaan we althans in deze situatie nog steeds van uit. Die werken we uit in het UPLG. Ik heb ook aangegeven, misschien is dat goed om dat hier toch ook nog een keer te benadrukken, dat als het is ... Zo is dat de nieuwe Minister van Landbouw iets vindt van dat NPLG en dat daar iets in wordt veranderd, dat dat natuurlijk gewoon meegenomen wordt. Want we stellen het pas volgend jaar juli waarschijnlijk vast. Dus die ruimte blijft er gewoon. Dat is niet iets wat wij de erdoor duwen. Wij zijn natuurlijk altijd ondergeschikt aan wat het Rijk op dit gebied doet, en soms doen we daar zelf nog wat ... Uit onze eigen bevoegdheid dingen bij. Wat we vervolgens gaan doen, is volgend jaar gewoon kijken naar, hoe gaan die gebiedsprocessen op dit moment? Zijn er gebiedsprocessen die al zover zijn dat we kunnen zeggen, we kunnen hier echt aan de slag. Er staan 39 boeren klaar. Die willen met hun bedrijf vooruit, die willen die slag naar duurzaamheid maken, willen ook helpen bij de doelen die ook gerealiseerd moeten worden. Maar er ligt er eentje dwars. Dan zou het toch ook heel onverstandig zijn om te zeggen, jammer dan, want we gaan vanuit vrijwilligheid redeneren. Want dan laten we die andere 39 ook in de steek. Ik vind het daarbij eigenlijk heel correct, ook een beetje in lijn van de heer Schaddelee, wij zijn uiteindelijk hier de hoogste baas. Dat dit soort best ingrijpende gebeurtenissen natuurlijk voor die ene boer, want dat realiseer ik me ook, kan uiteindelijk ook gelegd worden bij de Provinciale Staten. Dat gebeurt dus ook in de Omgevingswet. Ik denk dat dat een hele goede manier is om dat te doen. Dus, nee, we gaan niet met onze ... In onze hand die onteigeningen de gebiedsprocessen in, helemaal niet. Ik geloof er echt in dat we daar met elkaar uit kunnen komen. We hebben ook voorbeelden waarin we dat zien. Er werd aan het begin van dezes vergadering daar ook even aan gerefereerd. We hebben andere processen, waar u later ook over geïnformeerd zal worden, die gewoon ook echt goed lopen zonder dat we daar moeten dreigen met het instrument. Maar soms is het handig om het te hebben, om juist bijvoorbeeld die volledige schadeloosstelling, waar de heer Van den Dikkenberg aan refereerde, te kunnen geven. Volgens mij is dat alleen maar in het voordeel van de boer. Volgens mij doen ze het in Zuid-Holland ook op deze manier.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Van Vuuren.

De heer Van Vuuren: Om hier dan toch even ... Want ik begrijp het dan denk ik gewoon niet goed genoeg. Want u zegt, we gaan volgend jaar in 2025 met elkaar bepalen of we onteigening gaan doen ...

Gedeputeerde Sterk: Wat wij gaan doen, het is goed, ik denk dat het belangrijk is om dit punt scherp te hebben, omdat ik ook merk dat buiten dit huis daar heel veel onrust om is ... We hebben gewoon te maken met een Omgevingswet. In die Omgevingswet is de bevoegdheid voor onteigening niet meer bij ons, maar ... Of bij Koninklijk besluit, maar bij de Staten gelegd. Dat betekent dat je daar volgens mij kaders voor moet maken met elkaar als Staten, Provinciale Staten. Dat gaan we doen. Dat afwegingskader gaan we maken, ook met het oog op het UPLG. Of we dat gaan inzetten, dat is maar helemaal afhankelijk van de besluiten die ook u hier neemt met elkaar. Wij hebben als coalitie gezegd, wij hebben met elkaar een klus te klaren, die willen we aangaan. We hebben ambitie om dat te doen, om daar een leefbaar landelijk gebied van te maken. Maar dan het zou toch heel jammer zijn dat als er 39 boeren daar toekomst zien, misschien vaak jonge boeren die daar graag door willen, en dat er één boer is die dwars blijft liggen, dat dan dat hele proces vastloopt. Het is volgens mij een ad ultimum waarbij we volgend jaar eerst maar eens het gesprek met elkaar moeten voeren of die

casussen überhaupt er dan zijn. Maar als ze er zijn, dan is dat wel het gesprek wat u denk ik als Staten ook moet voeren van, wat betekent dat dan? Daar willen we een afwegingskader voor maken.

De voorzitter: Mijnheer Van Vuuren.

De heer Van Vuuren: Precies. Dus pas vanaf 2025 gaan we met elkaar daarover nadenken en vanaf dat moment gaan we pas nadenken, hoe zou zo'n handelingskader eruit moeten zien? Of is dat denken inmiddels gestart, want daar hintte de heer Bakker natuurlijk een beetje op, omdat er ook al aangekondigd wordt dat we een informatiesessie gaan houden. Dus dan daarmee ... Dan is voor mij het ... Wekt bij mij het gevoel dat er eigenlijk achter de schermen al is besloten dat die onteigening eraan zit te komen.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Gedeputeerde Sterk: Dat het instrument onteigening ontwikkeld moet worden onder de Omgevingswet is gewoon een feit, ongeacht of we dat toepassen of niet. We hebben een instrumentenkoffer waar de in moet zitten en waarbij duidelijk is hoe we hem kunnen gebruiken. Dat is volgens mij nu anders om die Omgevingswet. Dat moeten we met elkaar gewoon gaan doen. Dat is dat ... Ook dat af... Dat heeft consequenties. Dat is ook dat afwegingskader. Dat is volgens mij nu net ook een ... Die informatiesessie over toegezegd. Volgens mij wordt u daar goed in meegenomen. Maar dat is gewoon iets ... Je moet gewoon zorgen dat je je instrumentenkoffer op orde hebt. Of we hem gaan inzetten en wanneer wij hem gaan inzetten, daar hebben we nu nog helemaal geen besluit over genomen. Daarbij zeg ik ook steeds, dat is uiteindelijk ook aan u of we dat gaan doen of niet. Want het besluit om zo'n instrument in te zetten moet uiteindelijk door Provinciale Staten worden genomen. Waarom we dat willen, dat heb ik net geprobeerd te geven in de kaders waarom om dat op deze manier in het coalitieakkoord ... Het zou u toch ook aan moeten spreken dat als er 39 boeren vooruit willen, dat het dan niet kan zijn dat er dan eentje daarin dwars blijft liggen.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Van den Dikkenberg.

De heer Van den Dikkenberg: Voorzitter, dank. Eén ding snap ik dan niet, dat is meer planningstechnisch. Wij stellen volgend jaar een Utrechts Programma Landelijk Gebied op. Dat is 2025, half 2025. Dan hebben we de PlanMER en alles gehad. Maar terwijl we dat programma gaan vaststellen, is ook gelijk het moment om te kijken of dat onteigening nodig is in de gebiedsprocessen die lopen. Dat constateerde ik net van, is het reëel om van de gebieden te verwachten dat ze er dan al uit zijn en dan al zover zijn, als het instrument al boven de markt gehangen wordt, terwijl ze voor hun gevoel net gaan starten?

De voorzitter: Mevrouw De Widt.

Mevrouw De Widt: Voorzitter, dank u wel. Met alle respect voor de collega's, maar voor mijn gevoel blijven we toch een beetje hangen op het punt dat het bedreigend zou zijn als er hier überhaupt een keer over onteigening gesproken wordt. Er is nu een heleboel keer uitgelegd hoe zorgvuldig we daarmee om willen gaan. Het gaat er alleen maar om dat we het klaar hebben liggen op het moment dat het nodig is. Daar zijn we eigenlijk toe verplicht, om dat klaar te hebben liggen. Dat moet dan gewoon zo zorgvuldig mogelijk worden voorbereid. Dat zijn we aan het doen. Die dreiging die wil ik er echt ontzettend graag van afhalen, want dat is helemaal niet nodig.

De voorzitter: Mijnheer Westerlaken.

De heer Westerlaken: Dank u, voorzitter. Ik wil graag de uitspraken van mevrouw De Widt echt, echt van harte ondersteunen. Want hiermee wordt de suggestie gewekt dat wij met de vraag van de heer Van den Dikkenberg, die ook zegt, u sugg... Wordt de suggestie gewekt dat het onteigeningsinstrument dagelijks ingezet gaat worden. Dat is uitgelegd, dat gebeurt niet. Maar we moeten als Staten wel een handelingskader met elkaar afspreken. Ook niet alleen voor UPLG-vraagstukken, maar ook vraagstukken als, we moeten hier een verkeerslicht aanleggen en we hebben er grond voor nodig, we zijn bezig met een tunnel onder een spoorlijn waar we grond voor nodig hebben. Dat moeten we van... Dat hadden we eigenlijk al moeten hebben vanaf 1 januari, maar zo snel mogelijk nu, omdat je anders jezelf in de voet schiet.

De voorzitter: Mijnheer Daniels.

De heer Daniels: Nog even ter verduidelijking, wat vereist de Omgevingswet dan precies. Het instrument onteigening moet worden vastgelegd. In welk document dan?

Gedeputeerde Sterk: Voorzitter ...

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Gedeputeerde Sterk: Tenminste, als ik ... Volgens mij, ik kan me aansluiten bij de woorden van D66 en van het CDA, dat ... Onteigening gaat niet alleen over het UPLG. Het heeft ook met heel veel andere vraagstukken in onze provincies te maken. Dat is denk ik goed aangeduid. Al deze technische vragen die u ook hier stelt, zou ik eigenlijk willen bewaren voor de informatiesessie, zodat we daar ook dieper met een jurist die daar alles van weet kunnen ... Die vragen kunnen beantwoorden.

De voorzitter: U bent verder ook klaar met ... Ja? Momentje. U heeft als commissie nog recht op een tweede termijn en daarin wat mij betreft alleen nog hele dringende vragen aan GS. Vooral ben ik benieuwd wie moties of amendementen denkt in te gaan dienen en hoe die de commissie in eerste aanleg ontvangen worden. Mijnheer Van den Dikkenberg, u had meteen al een vraag. Is er iemand die nog vragen heeft aan GS en gebruik wil maken van de tweede termijn? Mevrouw Batteau, gaat uw gang.

Mevrouw Batteau: Alleen een korte verduidelijkende vraag. Ik zal dat aan gedeputeerde Sterk vragen, want die weet precies hoe het gaat, hoe het zit met faunabestrijding en ... Want ik heb de technische beantwoording gelezen natuurlijk van onze vragen. Klopt het dus, dat is eigenlijk meer verduidelijking dus, dat er op termijn op provinciale gronden echt een einde komt aan beheer en schadebestrijding, dus dat die uitstervingsbeleid ook daar op die vormen van jacht zal worden toegepast?

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Gedeputeerde Sterk: We hebben gewoon beleid dat we schade vergoeden, ook als dat bij een pachter het geval is. Alleen waar het over gaat, is het verschil tussen jacht van de ... Voor de lol na ja, voor zover je dat kan ... En schadebeheer. En schadebeheer is gewoon iets wat beleid is ook in onze provincie.

Mevrouw Batteau: Mag ik dn voorlezen wat er staat? Hierdoor wordt het op termijn onmogelijk activiteiten met betrekking tot jacht en beheer en schadebestrijding uit te voeren op percelen die in eigendom zijn van de provincie. Dat is de beantwoording van de technische vraag.

De voorzitter: Mijnheer Bakker. Mijnheer ... Ik wil naar de tweede termijn. Mijnheer Van den Dikkenberg.

De heer Van den Dikkenberg: Voorzitter, ik had net een vraag gesteld, en die is niet beantwoord, naar aanleiding van een aantal interrupties van, hoe zit het met de timing van die evaluatie? Als je het programma vaststelt, dat er een instrument ingericht moet worden, zo reëel ben ik ook wel weer, dat vraagt de wet van ons. Dat snap ik ook best. Daar ging de discussie net over. Maar dat vroeg ik niet. Ik vroeg, we gaan evalueren of dat we onze doelen bereiken en of dat we tot inzet van een instrument moeten overgaan op het moment dat we ons programma net vaststellen. Is dat dan reëel? Kun je dan van de gebieden verwachten van, jullie hebben tijd genoeg gehad met de MER in de hand, de economische impactanalyse en dergelijke om een plan te maken voor het gebied, zonder dat het instrument boven de markt gehangen wordt? Want nu hangt hij dus op moment van vaststelling van het programma ... Hangt de evaluatie al boven de markt.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Gedeputeerde Sterk: Voorzitter, ik wil u even mee terugnemen in de tijd. Toen wij dit coalitieakkoord vaststelden en toen hadden we nog een kabinet wat er was, we hadden nog een transitiefonds, en wij dachten, wij gaan met elkaar die gebiedsaanpak doen. Inmiddels is er veel gewijzigd. Dat is ook een van de redenen dat ook dat UPLG wat vertraagd is, denk ik, in de hele gang van zaken. Dus wij zullen gewoon in 2025 met elkaar gaan kijken, waar staan we nu? We zijn nu bezig met gebiedsagenda's. Die hopen we eind dit jaar op te gaan leveren. Waarin we gaan kijken, wat kunnen we in deze gebieden gaan doen? Dat zal een beeld geven van wat er mogelijk is en hoe ver er al afspraken liggen. Dan zullen we daarmee in de hand gaan we gewoon volgend jaar kijken van, hoever staan we? Ik heb geen glazen bol. Daar kan ik nu nog helemaal niet zoveel over zeggen, want het is echt niet zo dat er nu al overal gebiedsprocessen lopen die zo succesvol zijn dat wij al tot een afronding kunnen komen en echt aan de slag kunnen gaan. Dus ik ... Dat is iets, dat gaan we gewoon in 2025 bekijken.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Westerlaken.

De heer Westerlaken: Dank u, voorzitter. Ik zie dat mijn tijd nu wel meeloopt en net bij de heer Van den Dikkenberg niet gebeuren. Ik wil even de opmerking maken over de tekstwijzigingen, het erratum. Ik behoud mij het recht voor om afhankelijk van de inhoud van het erratum om toch nog met een amendement te komen.

De voorzitter: Dank u wel. Even ter verduidelijking, de tekst van mijnheer Van den Dikkenb... Of de tijd liep niet door omdat hij nog geen antwoord op zijn vraag had gehad. Dus vandaar. Wie heeft er nog een vraag voor de tweede termijn? Mijnheer Schaddelee.

De heer Schaddelee: Ik heb geen vragen. Ik heb een amendement wat ik wil aankondigen. Helder. Dank voor de antwoorden. Dit grondbeleid staat een extra versnelling in de woningbouw niet in de weg. Dat is denk ik wat net gedeputeerde Bakker zei. Dat is mooi, maar wel een beetje mager. Wonen staat nu wel in de nota, maar niet in het Statenvoorstel. Wij overwegen daarom een amendement om dat toe te voegen. Al was het maar om ook het perspectief breder te maken dan, het gaat alleen maar over het UPLG, en ook omdat het landelijke kabinet, het nieuwe kabinet in de portefeuillevreiding ook de link lijkt te maken tussen wonen en landbouw. Dus onder het kopje Brede welvaart-indicatoren zouden wij de indicator Tevredenheid met woning willen toevoegen. Dat zet materieel volgens mij het beleid niet op zijn kop, maar voegt voor ons wel een belangrijk perspectief toe. Dus de vraag is, wie doet daaraan mee?

De voorzitter: U heeft een ... Mijnheer Van Vuuren.

De heer Van Vuuren: Ik wilde eigenlijk even de tweede termijn van de SGP ook benadrukken, want ook BBB maakt zich gewoon wel echt grote zorgen over dat die gedwongen onteigening boven de markt hangt. Maar ik kan niet anders dan constateren dat daar dus wel degelijk op voorgesorteerd wordt. Ook zijn we wel blij dat het puntensysteem ten aanzien van die pacht aangepast gaat worden. Maar ik kijk wel ook even naar de VVD. Misschien moeten we daar dus wel iets in de kaderstelling dan iets op doen, dus wellicht dat daar dan een amendement voor nodig is. Ook het ... Nog even over die ... Het marktconform handelen van de provincie. Ik denk dat we dat actief zullen gaan volgen, om te kijken wat daar in het veld gebeurt. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Hart.

De heer Hart: Net als de BBB maakt ook GroenLinks zich zorgen, maar dan over het nieuwe kabinet in aantocht. Ik wil graag het college bedanken voor de beantwoording en met name voor min of meer de toezegging dat intensivering van de samenwerking met grote verpachters voortvarend ter hand wordt gepakt. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Nog iemand wat voor de tweede termijn? Niemand. Dan hande... Dan ronden we dit Statenvoorstel Nota grondbeleid verder in ... Mijnheer Bakker. Mijnheer Bakker of mevrouw Sterk. Wie wil het woord?

Gedeputeerde Bakker: Dank, voorzitter. Dank voor een aantal reacties. Een aantal amendementen of moties gaan wij uiteraard met interesse lezen. Altijd bereid om even technisch daarop mee te kijken, zeker op de amendementen vanuit de ambtelijke organisatie. Dan was er de, even kijken, Partij voor de Dieren stelde de vraag over jachtrechten en hoe zit dat nu precies? Ik snap dat wat u ... De vraag bedoelt. Eventjes misschien een kleine ... De nuancering tussen vraag 19 en 21, ons voorstel zou zijn om voordat we de behandeling hebben in PS, nog even aan u, aan iedereen, daar even schriftelijk op terugkomen waarin wij uw vraag even goed beantwoorden en dat u ook weet hoe de vork precies in de steel zit. Dan heeft u denk ik het meest duidelijk antwoord, dus dat zou fijn zijn. Dan BBB, we hebben het debat al een aantal keer gevoerd. Toch misschien lastig om er niet op in te gaan, want ik hoor de heer Van Vuuren net ook al een paar keer zeggen van, er wordt op voorgesorteerd. Volgens mij is de beantwoording van collega Sterk, mijzelf en ook een aantal andere partijen hierin klip-en-klaar. Nee, er wordt niet op voorgesorteerd, ingezet op vrijwilligheid. Maar het is een instrument wat in de instrumentenkoffer zit. Daarin heeft u, of u wil of niet, een rol, en die zullen we verder met elkaar moeten verfijnen. Ik denk dat het toch heel belangrijk is dat we blijven benadrukken, en de heer Westerlaken zei dat heel treffend, dat het niet alleen gaat over het UPLG, maar dat het bijvoorbeeld ook gaat over mobiliteit. Daar wordt dat ook weleens ingezet. Dus ... U heeft daar gewoon een rol te spelen. Dus dat het instrument onteigening iets is wat in grondbeleid en het uitvoeren daarvan af en toe van stal gehaald zal moeten worden, bijvoorbeeld om mobiliteitszakendoelen te bereiken en u daar een rol heeft, dat is een gegeven. Voor de rest kan ik alleen maar de woorden van collega Sterk daarin benadrukken daar waar het gaat over het UPLG. Voorzitter, volgens mij hebben we daarbij de vragen die zijn gesteld en de aandachtspunten die zijn meegegeven beantwoord vanuit mijn kant in ieder geval.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Sterk nog.

Gedeputeerde Sterk: Eén korte vraag van de SGP, hoe reëel het is of wij onze plannen volgend jaar al hebben vastgesteld om iets te kunnen evalueren. We gaan gewoon volgend jaar kijken waar we staan. Maar in gebieden waar helemaal nog niks is, kun je ook niet iets evalueren. Dus dat is iets wat we volgend jaar gewoon moeten gaan bekijken. Ik heb geen glazen bol, zoals ik net al zei, om te kunnen zeggen hoever we dan staan. Misschien met een nieuwe minister gaan we hele grote stappen maken. Dat zou natuurlijk fantastisch zijn.

De voorzitter: Dank u wel. Afrondend vraag ik u hoe u het Statenvoorstel Nota grondbeleid straks in de Statenvergadering wil behandelen. Hamerstuk kan al niet. Een klein of een groot debat. Dan begin ik bij een groot debat. Iedereen ermee eens? Wordt het een groot debat. Normaal debat? Hier staat, groot of klein? Dan maken we er een normaal debat van. Iedereen mee eens? Normaal debat.

3. SV Beleidskader Utrechtse Depositiebank

De voorzitter: We gaan door naar agendapunt 3. We zijn aanbeland bij het Statenvoorstel Beleidskader Utrechtse Depositiebank. De Utrechtse Depositiebank ten behoeve van uitgesteld extern salderen is een van de instrumenten in de instrumentenkoffer van het UPLG, het Utrechts Programma voor het Landelijk Gebied, waarover we vorige week al uitgebreid hebben gesproken. Het instrument van de Depositiebank kan benut worden voor de transitieopgave in het landelijk gebied, maar ook voor de andere doelen van de Provinciale Omgevingsvisie. De bank zelf is vorig jaar ingesteld of vastgesteld. Daarbij is toegezegd dat het beleidskader voor de toedeling van de depositieruimte via een Statenvoorstel aan PS voorgelegd zou worden. Dat Statenvoorstel bespreekt u nu. Het voorstel zet de PAS-melders en interimers op de eerste plaats. Ik geef nu weer de gelegenheid aan de fracties om de nodige vragen te stellen. Ik begin bij de BBB, mijnheer Van Vuuren. Gaat uw gang.

De heer Van Vuuren: Dank u wel, voorzitter. Als hekkensluiter van deze UPLG-trioloog komen we nu aan bij de Utrechtse Depositiebank. Een aanvullend boekhoudkundig instrument dat omschrijft aan welke projecten of programma stikstofruimte kan worden toegedeeld. Waar de ruimte vandaan moet komen, is wel duidelijk. Niet van Schiphol, niet van de transportsector, maar enkel de landbouwsector is hofleverancier. Om betwistbare keuzes heeft GS besloten om geen schot te plaatsen tussen NH₃ en NOx. Dit impliceert dat versterking van omliggende natuur wordt geprioriteerd ten opzichte van terugdringen van de algehele luchtvervuiling. Het houdt daarnaast onbetwistbaar de deur open voor toekomstige schimmige uitkoopdeals van boeren door grote ondernemingen zoals Schiphol. Wij hebben als BBB hard gestreden voor dit tussenschot, maar helaas en opnieuw ook hierin vaart GS zijn eigen koers. De voorkeursvolgorde in het Statenvoorstel ligt niet eerst bij de PAS-melders, maar eerst bij de natuur. Dan de PAS-melders, dan klimaat en andere provinciale doelen. Opnieuw worden de PAS-melders, waar voor de duidelijkheid ook interimers en onterecht onvergunden onder vallen, op de tweede plaats gezet. Hoelang is dat eigenlijk nog ethisch verantwoord om ze zo te laten bungelen? Daarbij het volgende. Het nieuwe kabinet is voornemens om de depositieondergrens te verhogen. Dat komt er dus aan. Daarmee zou in één klap het probleem van de PAS-melders zijn opgelost. Toch geeft GS gaan daar niet op te willen anticiperen en indirect impliceert dat ook dat er nu extra kosten gemaakt moeten worden voor beleid waarvan we nu al weten dat dit over twee ... Eén of twee jaar per wet gewijzigd zal worden. Kunnen we dat wel verantwoorden? Want naast dat het, om netjes te zeggen, onzorgvuldige behandeling van de PAS-melders is, kost dit ook gewoon gemeenschapsgeld. Als laatste, voorzitter, binnen het Statenvoorstel houdt GS zichzelf het recht toe om vanwege doelmatigheidsbeoordeling af te wijken van de voorgestelde voorkeursvolgorde. Maar dat haalt feitelijk de vastgestelde voorkeursvolgorde onderuit, want het geeft altijd een vrijbrief aan GS om af te wijken van de afspraken die ze met Provinciale Staten heeft gemaakt. Wat is die doelmatigheidsbeoordeling in dezen dan en hoe gaat GS dat beoordelen, en op welke manier is Provinciale Staten daarin positie? Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Geef ik het woord aan GroenLinks. Mijnheer Hart.

De heer Hart: Dank u wel, voorzitter. De Depositiebank. Ook bij dit Statenvoorstel, dank voor de wijze waarop PS is meegenomen in de afgelopen maanden via infosessie en memo's. GroenLinks staat positief tegenover dit beleidskader Depositiebank. Wij waarderen met name de gebiedsgerichte insteek bij de stappen en

afwegingen die gemaakt moeten worden. Maar wat dit allemaal daadwerkelijk op gaat leveren, is nog even af te wachten natuurlijk. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de VVD. Mevrouw Van Gilse.

Mevrouw Van Gilse: Dank voor het woord, voorzitter. We willen allemaal een mooie provincie met genoeg huizen, prachtige biodiverse natuur om van te genieten en een vitale economie met een sterke, toekomstbestendige agrarische sector. Maar we kunnen nu niet bouwen en de PAS-melders niet legaliseren door te veel aan stikstof. Er zijn wetten en regels die ons dwingen daar wat aan te doen. Dan zijn er partijen die eigenlijk zeggen, we negeren die regels en trekken ons daar weinig van aan, al lijkt het mij dat we dat stadium inmiddels voorbij zijn. Er zijn ook partijen die zeggen dat de natuurdoelen boven alles gaan, waaronder zelfs onze eigen inwoners. De VVD wil gewoon aan de slag met het oplossen van de problemen richting een toekomstperspectief voor onze provincie. Deze stikstofdepositiebank kan een stap in die richting zijn. Met legaliseren van PAS-melders duidelijk op één en voldoende ruimte voor natuurherstel. Ik vraag dan ook niet voor niets al vijf jaar lang om een stikstofbank. Dus ik ben blij dat eindelijk het nut hiervan wordt ingezien en dat die hier ook eindelijk voor ons ligt. Echter is als tweede prioriteit gekozen om alle prioritaire opgaven, waaronder woningbouw, infrastructuur, in één categorie samen te brengen. Hierdoor blijft eigenlijk dus op de PAS-melders na de hele afweging in handen van GS en blijft het, zoals er nu naar uitziet, eigenlijk vrij ondoorzichtig hoe die puzzel precies wordt gelegd. Mijn vraag is daarom aan de gedeputeerde of het niet toch mogelijk is om die puzzel, of althans, een deel daarvan, in handen van PS te leggen, van Provinciale Staten, zodat wij gezamenlijk kunnen kijken wat de belangrijkste ... Wat wij de belangrijkste opgaven in onze provincie vinden, zodat we stapje voor stapje dichterbij het doel komen. Onze toekomstige generatie kan wonen, onze agrarische ondernemers krijgen weer perspectief en we zorgen samen voor een prachtige, groene provincie.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar D66, mijnheer Overkleeft.

De heer Overkleeft: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, dank voor dit Statenvoorstel. We hopen dat het inderdaad een effectief instrument zal blijken in het op gang helpen van allerlei opgaven in onze regio en de versterking van onze natuur. Voorzitter, ik wil me voor nu beperken tot een heet hangijzer, de legalisatie van de PAS-melders. Voordat ik bij mijn vraag uitkom, eerst een citaat uit het beleidskader, wat luidt, PAS-melders legaliseren blijft een primaire Rijksverantwoordelijkheid via het nationale legalisatieprogramma. GS zijn daarin bevoegd gezag voor het verlenen van de natuurvergunning wanneer vanuit het nationale legalisatieprogramma depositieruimte beschikbaar komt. Dit vrijmaken van stikstofpositieruimte in het nationale legalisatieprogramma door het Rijk loopt via de landelijke piekbelasteraanpak en de Nationale Stikstofbank. Einde citaat. Voorzitter, het nieuwe kabinet wil afstand nemen van de kritische depositiewaarde, de Natura 2000-gebieden herijken, de nitraatrichtlijn herzien en het aanstaande einde van de derogatie terugdraaien. Voorzitter, daarmee zou het fundament onder de landelijke aanpak piekbelasting vervallen en daarmee onder de voornaamste bron van stikstofruimte om de PAS-melders mee te legaliseren. Nu is het zeer de vraag of het kabinet dit allemaal voor elkaar gaat krijgen, maar zeker is wel dat het allemaal even gaat duren. Ondertussen staat die aanpak piekbelasting op losse schroeven en zal de bereidheid van boeren om eraan mee te doen niet groter worden, vooropgesteld dat de Lbv-plus regeling standhoudt. Voorzitter, kom ik bij mijn vragen. Wat doet dit allemaal met de vooruitzichten van de PAS-melders op de korte en langere termijn? En kan het provinciale beleidskader dat nu voorligt dit verlies aan potentiële landelijke stikstofruimte compenseren? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik door naar het CDA. Mijnheer ... Geen ... Dat is waar ook. Partij van de Arbeid, mevrouw De Boer.

Mevrouw De Boer-Leijnsma: Dank u wel, voorzitter. Wij vinden het goed om te weten dat stikstofdepositieruimte die niet noodzakelijk is voor natuurherstel met voorrang wordt ingezet voor de PAS-melders en de interimers. Wij willen volgens mij Staten breed dat het probleem met de PAS-melders en de interimers zo spoedig mogelijk wordt opgelost. De Partij van de Arbeid wil wel graag vasthouden aan de volgende voorkeursvolgorde in de toewijzing nadat is vastgesteld dat de ruimte niet nodig is voor natuurherstel. Dus als eerste de PAS-melders, maar direct daarna wonen, en dus niet alle andere opgaven die in dezelfde categorie zitten. Gezien de huidige woningnood vinden wij het onverantwoord hierin andere prioriteiten te kiezen en wij zijn benieuwd hoe andere fracties daarover denken.

De voorzitter: Dank u wel. Partij voor de Dieren, mevrouw Batteau.

Mevrouw Batteau: Dank u wel, voorzitter. In het kader van dit agendapunt willen we toch ook wel echt weer een principieel punt maken als fractie Partij voor de Dieren. Het is een heel ingewikkelde regeling met complexe juridische dimensies die wordt opgetuigd om ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen anders dan natuur. We kunnen ons als fractie niet aan de indruk onttrekken dat de uitgangspunten niet zo heel veel anders zijn die dan ... Dan die ten grondslag liggen aan de PAS. Natuurherstel is hier niet het primaire doel. Nee, het gaat om agrarische activiteiten en andere activiteiten waar uitstel bij gemoeid is weer mogelijk te maken. Die ruimte willen we hier creëren. Goed, het ... We gaan het instellen. De volgorde van toebedeling na toepassing van het additionaliteitsprincipe is nog wel te begrijpen, maar het is ook wel bare minimum wat ons betreft. We zouden de provincie willen uitdagen om ook uit de box te blijven denken, creatief te zijn en ruimte te laten voor andere benaderingen, bijvoorbeeld te kiezen voor compensatie in plaats van legalisatie van PAS-melders en die ruimte niet direct naar afroming van 30 procent weer in te zetten voor andere vervuilende praktijken, maar je zou die bijvoorbeeld ook direct kunnen teruggeven aan natuur. Daarmee kunnen we een grote een flinke stap maken en een enorme versnelling maken in de verbetering van de kwaliteit van de natuur. Dus ook daar kun je keuzes in maken. Een andere keuze die je kan maken is niet 30 procent afromen maar 50 procent, 60 procent, 75 procent. Dus ik wil eigenlijk gedeputeerde uitdagen hierop om te vragen, waar zit die creativiteit, waar zit het uit out of the box-denken in ... Als het gaat om de stikstofbank? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan we naar de ChristenUnie, mijnheer Schaddelee.

De heer Schaddelee: Dank, voorzitter. Fijn dat dit beleidskader er is, en complimenten en waardering voor het ambachtelijke werk wat daarin is gaan zitten. Laten we helder zijn over onze prioriteiten. Dat is door verschillende anderen ook al gezegd. Op één twee en drie staat voor de ChristenUnie het oplossen van de problematiek rond de PAS-melders. Daar zit voor ons ook echt een grote onrechtvaardigheid. Er is een hele grote groep familiebedrijven die al vijf jaar ernstig in de klem zit, waarbij we als overheid onmachtig lijken om het op te lossen. Het voor... Statenvoorstel noemt nu ook drie prioriteiten. Dat is een iets ander lijstje maar wel met op één de PAS-problemen. Dus met nummer één zijn we het eens. Maar, en wees gerust, nummer twee en drie, daar kunnen we ons ook wel goed in vinden. Maar de volgorde lijkt vervolgens wel heel erg wankel. Dat is door de manier waarop we het ook hebben ingericht in het Statenvoorstel. De eerste reden is dat het al wordt afgezwakt door de voorwaarden die we zelf noemen op pagina 2. Daar staan een aantal voorwaarden die best wel heel erg inkleden en inklemmen. Maar ons echte probleem zit bij wat er op pagina 4 staat, namelijk dat we daar noemen dat GS altijd kan afwijken van de voorkeursvolgorde. Dat zeg ik niet omdat ik geen vertrouwen heb in GS. Dat vertrouwen is heel groot. Ja, wij snappen dat er ook ruimte moet zijn voor bestuurlijke keuzes, bestuurlijke afwegingen. Dus een bestuurlijke hardheidsclausule is altijd redelijk. Normaal ben ik daar ook altijd echt voor. Maar in dit geval zou ik zeggen, zo komen die PAS-melders nooit aan

de beurt. Er zijn namelijk altijd belangen die groter en belangrijker zijn dan die van die ene individuele PAS-melder. Nieuwe woningen, een groter bedrijventerrein, een cruciale ontsluitingsweg. Het zijn altijd breed gedragen bestuurlijke wensen die het altijd winnen van die ene boer. Juist richting de PAS-melders hebben we een bestuurlijk erewoord gegeven omdat nu eindelijk op te lossen. Daar kunnen en mogen wij niet overheen stappen. Daarom wil de ChristenUnie op dit ene punt een amendement als om te zorgen dat die hardheidsclausule eruit gaat, om zo GS te helpen dat ze echt niet in de verleiding kan komen om met wethouders en andere overheden toch te zwichten voor andere belangen. Onze vraag is, wie doet daaraan mee?

De voorzitter: Dank u wel. UtrechtNu! is er nog steeds niet. Volt is er niet. Dus dan gaan we door naar de SGP, mijnheer Van den Dikkenberg. Gaat uw gang.

De heer Van den Dikkenberg: Voorzitter, veel is al genoemd door BBB. Ik zou me graag aan willen sluiten bij de CU als het gaat om die hardheidsclausule, want de doelmatigheidsbeoordeling maakte mij toch wel bezorgd. Stikstofbank, vrijwilligheid is de basis, maar welke baten heeft het benutten van de bank, als eerst aan het additionaliteitsbeginsel moet worden voldaan? Krijgen we dan niet een oneindig lang saldo voordat er uitgedeeld kan worden, voordat eenmaal de natuur voldoende stikstof heeft gehaald, of in ieder geval, dat er voldoende waargenomen wordt in verbetering. Je kunt als boer dan beter onderling stikstof kopen. Vastlegging van de afspraak is overigens ook vormvrij. Hoe houdbaar is het dan op termijn, juridisch houdbaar? Hoe houden we daar de vinger aan de pols? Het schot wat genoemd werd tussen NH₃ en NO_x is van belang om familiebedrijven te beschermen tegen industriëlen. Wij overwegen daar toch nog ook weer een amendement op in te dienen. Dank u wel.

De heer Schaddelee: Voorzitter, misschien om daarop te reageren ...

De voorzitter: Mijnheer Schaddelee.

De heer Schaddelee: Want hier noemt de SP wel een belangrijk punt. Voordat dat een misverstand gaat worden en een eigen leven gaat leiden, ik heb twee redenen genoemd waarvoor wij zeggen van, je moet die PAS-melders voorrang geven. Maar in dat amendement willen wij alleen maar die hardheidsclausule schrappen en willen we wel die additionaliteitsvereiste laten staan, omdat ik denk dat je hem anders juridisch namelijk ondergraaft. Dan graaf je je eigen graf en dan kom je er alsnog niet. Dus volgens mij moet je in het amendement die bestuurlijke hardheidsclausule er uithalen, zodat ook het college met droge ogen bij bedelende wethouders kan zeggen van, sorry, het kan echt niet, PS hebben me de pas afgesneden, en om te zorgen dat je je erewoord eindelijk gaat invullen richting die PAS-melders, maar wel op een manier die juridisch hard genoeg is.

De voorzitter: Mijnheer Van den Dikkenberg.

De heer Van den Dikkenberg: Voorzitter, eens met de opmerking van de ChristenUnie. Het is nodig om die nuance wel te maken. Het additionaliteitsbeginsel stelde ik alleen tot de relatie tot het nut en effect van het wegzetten van je stikstofruimte in de bank, voordat die uitgekeerd kan worden in het verlaat extern salderen, zoals het genoemd wordt, het doel. Dan moet je dus voldoen aan het additionaliteitsbeginsel. De vraag is of dat je ... Hoelang dat duurt, of dat je straks niet een bevroren tegoed krijgt. Dank u wel.

De voorzitter: Dan kijk ik even naar mijnheer De Jong van Volt. Ik was u al even voorbijgegaan. Maar bent u zover, of moet u nog even bijkomen?

De heer De Jong: Nee, voorzitter, dank u wel. Ik heb de vergadering met deze mooie oortjes half gevolgd omdat ik ook in M&M zat. Maar interessante discussie. Ik heb toch wel graag een bijdrage. We zijn een kleine partij en als je tegelijk plant, doen we het even zo. Voorzitter, Volt vindt het belangrijk dat naast instandhouding ook uitbreiding en versterking van natuur de hoogste prioriteit krijgt. We willen gedeputeerde vragen te reageren op haar overwegingen om binnen dit kader deze cruciale natuuropgave voldoende de kans te geven. We blijven het daarnaast ingewikkeld vinden, het ging er al even over, dat de PAS-melders en interimers prioriteit krijgen. Volt heeft vaak gezegd dat we deze groep moeten compenseren, maar niet in alle gevallen moeten beloven te kunnen legaliseren, als dat het probleem niet ... Als dat het probleem alleen maar vergroot, en ook omdat we echt meer huizen moeten bouwen, de energietransitie moeten versnellen en de natuur snel moeten uitbreiden en versterken. Punt werd geloof ik net ook al door de Partij voor de Dieren gemaakt. Volt ziet graag dat de Depositiebank echte oplossingen katalyseert. We vragen het college of er is overweg overwogen of zal worden overwogen dat PAS-melders en interimers in bepaalde gebieden duidelijkheid krijgen dat compensatie wel maar legalisatie niet in het verschiet ligt.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Daniels.

De heer Daniels: Kan ik dat dan interpreteren als dat Volt eigenlijk stelt dat boeren als laatste komen?

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

De heer Daniels: Alles blijkt op hen voor te gaan.

De heer De Jong: Een hoop lichtjes. Nu doet hij het. Nee, dat kunt u niet zo interpreteren. Ga ik door, voorzitter.

De voorzitter: Gaat u verder, mijnheer De Jong.

De heer De Jong: Dank. Eens even kijken. We vragen of er overwogen of zal worden overwoog dat PAS-melders en interimers in bepaalde gebieden duidelijkheid krijgen dat de compensatie wel maar legalisatie niet in het verschiet ligt. Hoe voorkomen we dat we opnieuw valse beloftes gaan maken nu via de Depositiebank? Tot slot vinden wij de weging binnen de prioritaire opgaven spannend, maar delen we niet de positie van de VVD die zojuist werd ingebracht om het helemaal naar PS te trekken, omdat we bestuurlijke vrijheid ook belangrijk vinden om effectief te kunnen zijn als college. Dat begint ook bij vertrouwen. Dank u, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de PVV, mijnheer Daniels, gaat uw gang.

De heer Daniels: Misschien dat het toch nog wat verduidelijking dan kan worden gegeven over hoe hard de uitspraak is dat PAS-melders voorrang krijgen. Moeten we dat dan ... Kunnen we dat op een schaal van soms krijg je voorrang tot de schaal van ze krijgen altijd voorrang waar je dat ongeveer kan neerleggen dan.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de SP, mijnheer Timmer. U bent daar nog? Schipper.

De heer Schipper: Doe maar Schipper.

De voorzitter: Sorry, excuus.

De heer Schipper: Van Zanen maakte de vergissing ook altijd in de gemeenteraad van Utrecht. Maar het zij u gegeven, voorzitter. Het voordeel van achteraan aan in de rij zitten, is dat er al heel veel gezegd is. Wij zien dat het besluit om die stikstofbank, Depositiebank in te stellen al vorig jaar genomen is natuurlijk. Dan zit je nu met het kader zoals het in de motie van destijds van Volt volgens mij verwoord en waar wij voor hebben gestemd. Wij kunnen ons goeddeels vinden in de volgorde zoals die is gesteld. Ik denk ook dat het goed is dat er enige bewegingsvrijheid zit bij gedeputeerde Staten om daar gemotiveerd van af te wijken. Maar ik wil me ook aansluiten bij de woorden van mevrouw De Boer over die prioritaire doelen van de provincie, dat daar wonen toch ook wel iets sterker benadrukt zou mogen worden, als je gaat kijken naar wat voor problemen daar op dat gebied zijn. Verder hoor ik bij diverse collega's twijfel over de effectiviteit van de Depositiebank en dat ... Die deel ik wel, want er is nog volop verzet tegen de realiteit van die stikstofopgaven en er is heel weinig vertrouwen in de maatregelen van de overheid. Daar komt zo meteen het nieuwe kabinet natuurlijk nog even overheen. Maar laten we uitgaan van het goede. In die zin kunnen wij wel denk ik instemmen met dit voorstel. Ik zal het nog even met de fractie overleggen. Het amendement wat de heer Schaddelee heeft aangekondigd, ik ga er nog geen ja of nee op zeggen, want wil ik het eerst zien. Maar dit is even de bijdrage van SP op dit onderdeel, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Forum voor Democratie is er nog steeds niet, denk ik. 50PLUS, mijnheer Biever, bent u aanwezig? Ook niet aanwezig.

De heer Biever: Ik ben nog steeds aanwezig.

De voorzitter: Goed zo. Gaat uw gang.

De heer Biever: Wij willen nog ook even actie geven, want het beleidskader van de Utrechtse Depositiebank zet een solide basis neer voor financiële instelling. De gemeenschap konden we ondersteunen op een duurzame en inclusieve manier met aandacht voor transparantie, risicobeheer, educatie, samenwerking en technologische vooruitgang. Heeft het potentieel om een voorbeeld te zijn voor andere regio's. Het is een spannende tijd natuurlijk. De implementatie van dit beleidskader kan een significante bijdrage leveren aan de economische en sociale gezondheid van de stad. Dat was mijn bijdrage.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik ... Dan hebben ... Mevrouw Sterk, bent u zover of wilt u nog even schorsen. Voor hoelang, denkt u? Vijf minuten schorsen. We gaan weer verder. Ik geef het woord aan mevrouw Sterk. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Sterk: Dank u wel, voorzitter. Allereerst dank voor alle gestelde vragen. Ik denk dat we op dit moment in ieder geval aan een belangrijk moment zijn gekomen na volgens maar heel veel informatiesessies en technische briefings en memo's om de systematiek van de bank uit te leggen. Want het is best een ingewikkeld geheel. Ik wil toch ook nog even benadrukken dat wij, hoewel het eigenlijk een bevoegdheid is van GS om dit vast te stellen, wij er met opzet ook een Statenvoorstel van hebben gemaakt om u ook de ruimte te geven om iets te vinden van de voorkeursvolgorde zoals wij die hebben voorgesteld. Laten we ook nog aangeven dat niet alleen omdat een mevrouw Van Gilse al vijf jaar lang voor de stikstofbank pleit, maar er ook agrariërs zijn buiten dit pand en in gebiedsprocessen die aangeven dat het toch fijn zou zijn als je soms stikstof kunt parkeren met het oog op andere ontwikkelingen, dat dat ook de reden is geweest natuurlijk dat we op deze stikstofdepositiebank zijn gekomen. We hadden hem natuurlijk al ingesteld, over welk doel het ging. Waar het vandaag echt gaat, is, maar hoe gaan we dan die uitgiften met elkaar regelen? Ik wil het in een soort van volgorde hebben over de ... Eerst even over de PAS-melders, de voorkeursvolgorde, de compensatie, de effectiviteit en dan nog wat losse vragen. Dan hoop ik dat ik alles beantwoord heb. Zo niet, dan moet dat

maar in de tweede termijn. Voor wat betreft de PAS-melders, de BBB zegt van, wij vinden het onterecht dat PAS-melders op de tweede plaats staan en niet op de eerste plaats. Maar dan moet ik u er toch op wijzen dat dat gewoon niet kan, want je hebt altijd met het additionaliteitsvereiste te maken. Dus ook al zouden wij het op één zetten, dan nog hebben wij gewoon te maken met regels die maken dat je eerst moet kijken of die stikstof niet ten goede moet vallen aan de natuur. Dus dan krijg je automatisch de volgorde waarbij natuur op één komt. Maar we kiezen er dus wel heel bewust voor om die PAS-melders, en dat is volgens mij ook wat u van ons heeft gevraagd als Staten, om die dan op de tweede plaats te zetten. Daarbij noemen we overigens ook de interimers, zoals ik toch ook even zou willen benadrukken. U noemt dan daarbij, maar het kabinet ... In het hoofdlijnenakkoord wordt gesproken over de rekenkundige ondergrens. Dat gaan we regelen. Dat hoop ik ook. Als provincies hebben wij dat onderzoek nu ook gestart, zijn we ook aan het kijken of dat haalbaar is. Dat zou inderdaad de PAS-melders kunnen helpen. Ik denk dat dat op zich wel positief zou zijn natuurlijk, omdat je daarmee heel veel onzekerheid wegneemt, maar het ook mogelijk maakt dat PAS-melders ook opnieuw kunnen investeren in hun bedrijven, juist op weg in die transitie. Maar het is denk ik ook goed om ons dan te realiseren dat de opgave voor stikstofreductie daarmee alleen nog maar groter wordt. Dus dat is wel het eerlijke verhaal denk ik wat daarbij hoort. U zei, even kijken, de vraag even goed erbij pakken.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mijnheer Van Vuuren.

De heer Van Vuuren: Dank u wel, voorzitter. Misschien kan gedeputeerde dat iets beter uitleggen, want ik begrijp niet helemaal hoe de legalisatie van PAS-melders tot meer ... Bijvoorbeeld tot meer vee of tot meer koeien zou ... Of tot meer ammoniakuitstoot zou kunnen leiden.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Gedeputeerde Sterk: Je zult meer stikstof moeten gaan realiseren om die stikstof terug te halen, want in principe zijn die PAS-melders natuurlijk nu ook al effectief. Dus die koeien zijn er vaak ook al wel. Maar het gaat er juist om dat je die stikstof uiteindelijk naar beneden moet brengen. Er wordt steeds gezegd dat op zich natuurlijk het voor de PAS-melders heel positief zou zijn als je die stikstof of als je die PAS-melders kunt realiseren door die rekenkundige ondergrens. Maar daarmee verandert natuurlijk de stikstofproblematiek niet en wordt er gezegd dat je daarmee ook een hogere stikstofproductie hebt. Maar wat ... Ik denk dat het goed dat ik hier technisch even op terugkomt, want het is een vrij technische vraag die u stelt. Volgens mij is het niet de meest wezenlijke voor dit debat in ieder geval. U had ook nog een vraag over in dit ... Dus u zegt van, maar het kabinet gaat dus die norm aanpassen. Waarom anticipeert u hier niet op? Dat is altijd een beetje lastig denk ik als provinciale overheid. Je moet het doen met wat er op dit moment in wet- en regelgeving is vastgelegd. Daar baseren wij onze regelgeving op. Als dat vervolgens wijzigt, dan zullen wij onze regelgeving daarop moeten aanpassen. Dus ... Overigens denk ik dat dat hiervoor eigenlijk geen aanpassing vraagt. Het enige is dat de prioriteit die de PAS-melders hebben dan automatisch vervalt, want die PAS-melders zijn dan geholpen. Overigens is wel de vraag wat het met de interimers en zo doet natuurlijk, dus die vraag zouden we dan ook moeten bekijken. Dan zijn er natuurlijk een aantal vragen, en ik heb er net al iets ook natuurlijk over gezegd, over die voorkeursvolgorde. De ene wil eigenlijk de PAS-melders op één en de ander zegt, maar wonen is ook ontzettend belangrijk. Die zou toch minstens naar die PAS-melders moeten komen. Nee, minstens naar de PAS-melders als prioriteit. Dat zeg ik ook. Ik heb u goed gehoord, mevrouw De Boer.

De voorzitter: Mevrouw De Boer, drukt u even op de knop?

Gedeputeerde Sterk: Ik heb u goed gehoord. De VVD zegt eigenlijk van, maar waarom leggen jullie die ... Dat besluit niet in handen van de Provinciale Staten? In zekere zin doen we dat nu, want we hebben er een

Statenvoorstel van gemaakt. Dus dat is een bewuste keuze geweest, dat u iets mag vinden van die voorkeursvolgorde. Dus dit is ook het moment om daar het gesprek over te voeren. Dus u kunt daar denk ik ook uw eigen voorstel inbrengen hoe u dat dan liever zou zien. Ik ... Even praktisch. Als wij elk geval hier zouden moeten gaan bespreken van de mogelijke toedeling van stikstof, ik weet niet of u zich nog herinnert hoe de technische sessies waren. Ik denk, mijnheer Schaddelee, uit de vorige periode ook nog wel weet hoe ingewikkeld die berekeningen zijn. Dan weet ik niet of u dat uzelf aan moet doen. Tegelijkertijd snap ik ook dat u wil weten van dat wel de goede keuzes worden gemaakt. We hebben natuurlijk gezegd dat er sowieso in die vergunningverleningsrapportage daar altijd over gerapporteerd zal worden. Ik wil ook echt benadrukken dat in die prioritering het echt in eerste instantie altijd gaat om het helpen van die PAS-melders. Maar als het nu zo is dat je ook een heel klein beetje hebt in een gebied ... Dan gaat het vaak over die hexagonalen, dus dat is de ingewikkelde ervan, en dat is echt een hele ingewikkelde rekensom. Want het gaat erover, waar zit de stikstofgever en waar zitten onze PAS-melders? En soms ook, wat zit er nog meer in dat gebied dat ook bijvoorbeeld vraagt om stikstofruimte? Dat gaat dan soms inderdaad over woningbouw of over een brug die moet worden aangelegd of een weg die moet worden aangelegd. Wij willen eigenlijk de ruimte houden om in die berekeningen soms ook een iets andere afweging te kunnen maken. Daarbij moet je wel goed kunnen verantwoorden waarom je dan niet daar die PAS-melders helpt. Maar dat heeft soms ook te maken met de plek waarop ze liggen. Dat heeft weer te maken soms ook met de doelmatigheid van de stikstof die je hebt, dat je soms met hetzelfde ... Hoeveelheid stikstof in een bepaald gebied meer mensen kunt helpen dan in een ander gebied, en dat heeft weer te maken met de afstand tot de Natura 2000-gebieden en de neerslag op die hexagonalen. Zover het technische college. Maar dat is waarom wij dus hebben gezegd, in principe is de opdracht aan ons om het altijd te geven aan die PAS-melders, maar er kunnen situaties zijn waarbij je een andere afweging maakt. Die ruimte willen we eigenlijk houden als college om dat dan te doen. Wij zullen ons daar ook natuurlijk ook over verantwoorden bij de vergunningverlening. Het is aan u hoe u dat ziet. Daar zou je dan in het voorstel van ... De Partij van de Arbeid die zegt, maar dan vind ik eigenlijk dat wonen op twee moet. Maar goed, ik denk dat er ook weer partijen zijn die mobiliteit ook wel weer heel belangrijk vinden, of de Rijnbrug bijvoorbeeld dat die gerealiseerd kan worden. Dus ... Maar ik zou graag vast willen houden aan de afwegingsruimte die wij GS hebben om die ambities met elkaar zo optimaal mogelijk te matchen en eigenlijk niet vast willen leggen op toezeggen dat ik dan dat als derde prioriteit, moet ik dan maar zeggen, natuur, PAS-melders, voor de duidelijkheid, en dan wonen. Ik zou dat niet wenselijk vinden. Maar goed, het is uiteindelijk natuurlijk aan u als Staten om daar iets van te vinden. Dan zei D66 ook van, maar ruimtelijk zijn er natuurlijk ook ... Sorry. Er zijn landelijke ontwikkelingen die de ruimte ook misschien wel weer beperken of misschien juist wel meer stikstof nog gaan vragen voor wat er nodig is. Dat zullen we gewoon moeten gaan bekijken. U hebt gewoon op dit moment met de situatie te maken die we nu hebben en daar hebben we bepaalde stikstof voor nodig. Daarvoor is deze bank.

De voorzitter: Een interruptie van mijnheer Overkleef. Gaat uw gang.

De heer Overkleef: Dank, voorzitter. Ik denk dat gedeputeerde mijn vraag niet helemaal goed heeft gehoord. Mijn betoog was dat door gepland beleid van het nieuwe kabinet de bodem wordt weggeslagen onder het nationale programma, de aanpak piekbelasters en dat dat juist, dat programma, een programma is wat veel ruimte, stikstofruimte oplevert waar vanuit PAS-melders gelegaliseerd kunnen worden. Zo staat het ook in het beleidskader overigens. Dat eigenlijk dus die ruimte die geschaafd moet worden vooral bij het Rijk vandaan moet komen, vanuit het Rijksbeleid. Nu dat programma dus eigenlijk op losse schroeven staat omdat dat beleid staat te veranderen, is de ruimte die vanuit het Rijk beschikbaar komt nog maar zeer de vraag of die er überhaupt gaat komen. Dus mijn vraag was, hoe ziet het perspectief van de PAS-melders er dan uit op de

korte langere termijn? En kan onze stikstofbank hier dat wegvallen van die landelijke stikstofruimte compenseren?

Gedeputeerde Sterk: U zegt eigenlijk een heleboel dingen.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Gedeputeerde Sterk: Het eerste, u stelt dat de piekbelastersaanpak stopt. Dat we...

De heer Overkleeft: Op losse schroeven staat.

Gedeputeerde Sterk: Volgens mij loopt hij voorlopig nog door en er is ook geld vrijgemaakt volgens mij onlangs nog in de begroting om ook in te kunnen zetten en is de periode ook wat verlengd om eventuele piekbelasters die nu volgens mij ook gewoon in proces zitten met zaakwaarnemers aan het kijken zijn om dat gewoon af te kunnen handelen. Tegelijkertijd constateren we dat een deel van het transitiefonds is weggefallen, ook met het argument, daar zat de uitkoop van boeren in. Ik denk dat u daarin leest dat daarmee die piekbelastersregeling mogelijk op schroeven staat. Dat weten we dus niet. Het is natuurlijk wel zo dat hoe minder we op die manier binnenhalen, hoe meer er weer op een andere manier moeten worden binnengehaald aan stikstof om te kunnen komen weer tot vergunningverlening ook. Maar kijk, ik denk of de PAS-melders geholpen kunnen worden... Gaan worden, dat zal denk ik ... Dat kan via twee sporen. Dat kan ook via de rekenkundige ondergrens, zelfs dat ... Maar dat is natuurlijk een soort theoretische oplossing, want daarmee is het reële probleem natuurlijk niet veranderd. Of het gebeurt doordat wij zorgen, en daar gaan we natuurlijk met onze maatregelenpakketten alles aan doen, dat wij kunnen laten zien dat we die natuur op orde gaan brengen. Want pas als wij dat kunnen aantonen, wordt het ook makkelijker om PAS-melders te vergunnen. Dan zullen we het ook beter overeind houden bij de rechtbank als dat soort besluiten worden bestreden. Dus daarom zitten we ook zo op, jongens, we moeten gewoon aan de gang, we moeten laten zien wat we doen, welke maatregelen we willen nemen, juist ook met het oog op ook een deel die PAS-melders. Dan was er een vraag over de compensatie. Het is op dit moment mogelijk voor PAS-melders om zich te melden bij een schadeloket en daar in aanmerking te komen voor compensatie. Maar ik zou zelf toch willen blijven streven naar die legalisatie. Die ligt in ... Die taak ligt bij het Rijk. Dus daar is de eerste verantwoordelijkheid. We proberen daar ook bijvoorbeeld door een project zoals we in Montfoort doen, proberen we toch ook te kijken waar we kunnen om PAS-melders te helpen. Maar de ruimte is natuurlijk zeer beperkt in wat wij kunnen. Maar legalisatie is nog steeds denk ik de opdracht van het Rijk om dat te doen. Compensatie is wel mogelijk, maar dat gaan wij niet als provincie doen. Dat moet echt ook door het Rijk worden gedaan. Voorzitter, ik kijk even, maar ik heb volgens mij toch de meeste vragen op deze manier beantwoord. Tenzij mensen nu opschrikken en zeggen van, wacht even, maar mijn vraag is nog niet geweest.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Batteau.

Mevrouw Batteau: Ik had ook een vraag over die afoming. Dus als het om ... Het toepassen van additionaliteitsprincipe, die passen we eerst toe en dan gaat er 30 procent af van wat ... Van de stikstofruimte die vrijkomt. Is daar ruimte voor om dat percentage te verhogen? Die percentage.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Gedeputeerde Sterk: Door dat additionaliteitsbeginsel, als het nodig is voor natuur, zal het altijd toch eerst naar de natuur vallen. Dus in die zin, die 30 procent is standaard, maar daarbij heb je altijd te maken nog met

wat er nog meer nodig is voor de natuur. De regel die we nu hanteren, die is gewoon gebaseerd op de beleidsregels voor extern salderen, zoals ze in elke provincie worden toegepast in principe. Dus daar hebben wij voor gekozen. Even kijken. Dat is het denk ik eigenlijk, dat wat ik wilde zeggen. Dus ik denk eerlijk gezegd dat het ... Dat je misschien zou kunnen zeggen fictief van, we gaan het gaan het percentage verhogen. Maar ik denk dat feitelijk het gewoon heel vaak zo toch zal zijn dat het in eerste instantie naar natuur gaat. Maar ik zou ook toch wel graag de ruimte open willen houden om juist de PAS-melders te kunnen helpen. Als je een hoger percentage vaststelt, dan is de mogelijkheid daarvoor ook wel zeer beperkt. Dus ik zou graag willen vasthouden aan wat we op dit moment in ons beleid hebben geformuleerd.

De voorzitter: Mijnheer Daniels.

De heer Daniels: Zou u dan ook misschien een soort grove schatting kunnen maken naar aanleiding van wat tot nu toe allemaal bekend is, hoe dat dan gaat uitpakken voor de PAS-melders? Procentueel.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Gedeputeerde Sterk: Dat is op zich denk ik een terechte vraag. Waar het gaat over verwachtingenmanagement, en een aantal van u heeft daar ook wel iets over gezegd, het is nu niet zo dat wij een stikstofbank hebben die uitpuilt van de stikstof om te verdelen voor de opgaves waar we voor staan. Helaas niet. Was het maar zo. Het enige, en dat heb ik ook volgens mij bij de behandeling toen wij de stikstofbank instelden, ook gezegd, het is vooral een instrument in die aanpak met de mogelijkheid om stoppende boeren die graag hun stikstof willen behouden voor het gebied ... Huib, hou je mond. Maar om de mogelijkheid en ... Nogmaals, als er stoppende boeren zijn en die zeggen van, maar ik wil eigenlijk heel graag dat die stikstof hier in het gebied blijft zodat die ook mijn collega-boeren mee kan helpen, dat er een mogelijkheid is om dat in ieder geval alvast op die bank te plaatsen waardoor hij wel kan stoppen, maar hoe dat besteed wordt in het gebied, die keuze nog even uit te stellen, dat is wat we hiermee mogelijk maken. Laten we hopen dat het op een gegeven moment lukt om ook echt beweging te krijgen hierin. Ik denk dat daar heel veel mensen mee geholpen zouden zijn. Maar de realiteit is wel dat het op dit moment nog niet een hele grote beweging is.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer De Jong.

De heer De Jong: Voorzitter, ik wilde nog heel kort geen vraag stellen, maar gewoon even een compliment geven. We hebben een motie ingediend. We hebben hier eerder over gehad met elkaar dat we dit graag wilden, dit gesprek. Ik wil eigenlijk wel vanuit Volt zeggen dat wij gewoon blij zijn met hoe dit is vormgegeven en de discussie die we hebben kunnen voeren, maar ook met dit beleidskader, dat het zo is uitgevoerd. Volgens mij was dat wat we wilden en Volt is ermee content.

De voorzitter: Dank u wel. U heeft als commissie nog recht op een tweede termijn, en daarin wat mij betreft alleen nog hele dringende vragen aan GS. Ik ben vooral benieuwd naar of jullie nog moties of amendementen, ik heb er volgens mij eentje gehoord, verder in te gaan dienen en hoe de commissie in eerste aanleg ontvangen worden. Wil nog iemand ... Mijnheer Overkleeft.

De heer Overkleeft: Dank, voorzitter. In reactie op het voorgestelde amendement van de heer Schaddelee. Wij vinden dat op zich sympathiek om die hardheidsclausule eruit te halen. Alleen wij zouden PAS-melders geen valse hoop willen bieden. Onze rol in het legaliseren is maar zeer beperkt, denk ik. De oplossingen moeten toch echt uit Den Haag komen. Of dat gaat gebeuren, is zeer kwestieus, wat ons betreft. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Nog iemand? Mevrouw De Boer, gaat uw gang.

Mevrouw De Boer-Leijnsma: Dank u wel. Ik wil graag van deze tweede termijn van de gelegenheid gebruikmaken om nog eens te benadrukken hoe belangrijk wonen voor de Partij van de Arbeid is. Een dak boven je hoofd is een voorwaarde voor een fatsoenlijk bestaan. Dat is ons eerste grondbeginsel. Dus wij overwegen een amendement in te gaan dienen om toch wonen hoger op de lijst te krijgen dan die nu staat en uit die verzamelcategorie te krijgen. Wat betreft het amendement van ChristenUnie, daar moeten wij nog even met de fractie diep over nadenken wat daar de consequenties allemaal van zouden kunnen zijn. We staan er in principe niet negatief tegenover.

De voorzitter: Mijnheer Daniels.

De heer Daniels: Ten koste van wat zou dat dan gaan, dat wonen?

De voorzitter: Mevrouw De Boer.

Mevrouw De Boer-Leijnsma: Dat betekent dat het uit die verzamel ... Je hebt eerst natuur, 30 procent, dan de PAS-melders en de interimers en dan komt er een categorie waar van alles en nog wat in zit. Juist wat de gedeputeerde beschreef, want het kan ook zijn dat we liever een brug of een weg willen, dat is waar de Partij van de Arbeid zo bang voor is. Dat willen we voorkomen door wonen daaruit te halen en daarboven te stellen als eerdere prioriteit.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer De Jong.

De heer De Jong: Is een interruptie, voorzitter, een vraag aan de PvdA. Dat is heel helder, maar vertrouwt u het college erop om die afweging goed te maken? Want een brug voor een huis klinkt natuurlijk heel simpel. Maar in een gebied kan natuurlijk wel bepaalde doelen dienen, juist om een ontsluiting te regelen om elders weer woonwijken te realiseren. Dus om per definitie huizen boven bruggen te zetten, lijkt me zo simplistisch. Bovendien zit volgens mij uw gedeputeerde in het college. Dus vertrouwt u het college om die afweging te maken en vertrouwt u ook gemeentes om lokaal die afweging goed te maken? Of vindt u het echt nodig dat we in dit kader dat anders opschrijven?

De voorzitter: Mevrouw De Boer.

Mevrouw De Boer-Leijnsma: Wij vinden dat echt nodig. Want waar het wegen betreft om woonwijken mogelijk te maken, zit het ook in het wonen, hoort het bij het wonen. Vertrouwen is goed, maar controle is beter. Dus we willen dat graag gewoon goed vaststellen, dat wonen prio één heeft wat ons betreft. Ik hoop ook wat mijn collega's betreft.

De voorzitter: Dank u wel. Nog meer? Mijnheer Schaddelee, gaat uw gang.

De heer Schaddelee: Dank. Wij zijn wel sympathiek tegenover de motie of het amendement van de PvdA. Dus wij zien dat met belangstelling tegemoet. Maar ... Want ik had inderdaad gezegd, op één, twee en drie staan voor ons de PAS-melders, maar op vier staat wonen.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Van Vuuren.

De heer Van Vuuren: Dank u wel, voorzitter. Ten aanzien van het amendement van de ChristenUnie, dat is denk ik helemaal in lijn met wat wij hebben ingebracht in eerste termijn. Dus ik stel voor dat we daar samen in optrekken. Als het gaat om het ... De voorkeursvolgorde. Gedeputeerde zei iets over van, de PAS-melders niet op één. Dat is volgens mij precies wat ik zei. Maar mijn oproep is dan ook van, communiceer dan ook gewoon daar eerlijk over, dat natuur eerst gaat en dan pas de PAS-melders. Het Statenvoorstel zet toch ... Wekt toch een beetje de suggestie van, het is PAS-melders eerst. Dan nog even over de voorkeursvolgorde van de Partij van de Arbeid. Ik heb daar ook wel wat twijfels over. Misschien kan de gedeputeerde daar ook nog even technisch iets op toelichten wat het dan betekent. Want zoals ik het heb begrepen, kunnen boeren die stikstofruimte in de bank plaatsen ook dat labelen ten behoeve van het gebiedsproces. Als wij daar dan nu een voorkeursvolgorde van wonen bovenop stellen, hoe verhoudt zich dat dan tot die labeling en kan dat dan eigenlijk wel op die manier? Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Van Gilse.

Mevrouw Van Gilse: Dank voor het woord, voorzitter. Ik vind net als D66 het amendement van de hardheidsclausule van ChristenUnie sympathiek klinken. We zijn benieuwd naar de precieze tekst en moeten inderdaad nog even kijken naar de uitwerking en eventuele haken en ogen. Ik grijp mijn tweede termijn daarnaast graag aan om te reageren op de vraag van PvdA, hoe wij aankijken tegen de prioriteit in de tweede categorie, dus na de categorie van de PAS-melders. Wij sluiten ons volledig bij PvdA aan, dat wat de VVD betreft wonen de hoogste prioriteit zou moeten krijgen. Aan de andere kant snappen wij ergens ook wel de beantwoording van de gedeputeerde, dat het ook een puzzel is om te leggen en er bijvoorbeeld soms ook infrastructuur nodig is voor wonen of er net op dat moment iets anders beter past. Maar dan een vraag aan de gedeputeerde, wordt bijvoorbeeld steeds na het leggen van die puzzel met ons als GS gedeeld hoe de afweging in dat specifieke geval gemaakt is? Mocht dat niet het plan zijn, dan wil ik misschien een motie of amendement overwegen om dat regelen.

De voorzitter: Dank u wel. Nog iemand voor de tweede termijn? Mevrouw Sterk, mag ik u het woord geven?

Gedeputeerde Sterk: Dat mag, voorzitter. Alleen ik weet niet of ik alle vragen Maar die heb ik straks denk ik wel scherp. Even op dat ... Toch op die discussie over die voorkeursvolgorde en dat punt van wonen. Ik ga het even heel praktisch maken. Het is in zekere zin nog fictief. Maar we hebben bijvoorbeeld in Veenendaal te maken met een oostelijke randweg die moet worden aangelegd, maar we hebben ook plannen om daar mogelijk te gaan bouwen. Als er stikstof vrijkomt, zou in uw versie dus eerst toch gebouwd gaan worden en die oostelijke randweg niet opgelost worden, want dan gaat al het geld dus naar wonen toe. Wij zouden als GS juist kunnen zeggen, maar die randweg, dat is een ... Het is een behoorlijke behoefte van Veenendaal. Die wijk kan niet ontsloten worden op dit moment. We hebben er ook nog PAS-melders zitten. Het is eigenlijk voordeliger nu, als je ook kijkt naar de ambities die we hebben op dit moment, dan de afweging te maken, we helpen er bij wijze van spreken twee PAS-melders mee en de rest kunnen we ook gebruiken voor die randweg. In uw optiek zou het zijn, we kunnen de PAS-melders helpen en we gaan een deel stoppen in het woonproject, en dan hebben we nog steeds het probleem van die randweg die ... Wat er al heel lang ligt. Dat is wel de consequentie van uw amendement, waarbij mijn pleidooi zou zijn, vertrouw uw gedeputeerde en de afweging die GS daar in gezamenlijkheid mee maakt op grond van de ambities die ook in het coalitieakkoord zijn neergelegd en geef ons die ruimte om dat ook vervolgens aan u aan te geven.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw De Boer.

Mevrouw De Boer-Leijnsma: Voor alle duidelijkheid. Wat mevrouw Sterk beschrijft, is precies de bedoeling van de Partij van de Arbeid.

Gedeputeerde Sterk: Maar dan zou ik toch willen ontraden om het dan zo op te nemen. Want een weg aanleggen is echt iets anders dan woningbouw. Tenzij u zegt, maar woningbouw gaat ook over alle toeleidende wegen en dan zou je zelfs misschien haast nog de Rijnbrug erbij kunnen betrekken, bij wijze van spreken, want dat heeft ook heel veel te maken met ... Maar ik bedoel, je krijgt ... Dan krijg je een hele ingewikkelde discussie volgens mij. Juist omdat je deze ingewikkelde discussie volgens mij aan GS moet laten, wij doen dat vaker, dat we ingewikkelde discussies hebben, zou je volgens mij dat ... Die ... Dat vertrouwen bij GS moeten leggen en de verantwoording dan achteraf vragen. Maar dat is slechts een advies vanuit GS. U gaat natuurlijk over uw eigen amendement.

De voorzitter: Wilt u nog reageren, mevrouw De Boer?

Mevrouw De Boer-Leijnsma: Tot slot. Wij blijven van mening dat woningbouw nu zo'n groot probleem is in Nederland dat daar echt alles ... Alle pijlen op woningbouw.

Gedeputeerde Sterk: Voorzitter, dan waren er nog een aantal andere opmerkingen. De BBB stelt dat wij ervoor kiezen, natuur eerst. Nee, wij constateren dat de additionaliteit vraagt dat het eerst naar natuur moet. Dat is ... Dat ... We hebben ook niet natuur per se op één gezet, maar dat is wat er automatisch gebeurt vanwege die additionaliteit. Ik geef aan, natuur is natuurlijk meer dan alleen maar een stikstofvraagstukken. Het heeft ook met heel veel andere zaken te maken. Juist daarom hebben we die maatregelenpakketten die we in willen zetten, om te zorgen dat dat op orde komt. Volgens mij zeggen wij wel heel nadrukkelijk, maar dat hebben we denk ik al heel vaak gewisseld net, die PAS-melders, dat zien we echt als een belangrijke opgave om hen te helpen. Dat doen we op deze manier onder andere. Uw vraag, kunnen boeren dan inderdaad labelen dat hun stikstof voor het gebiedsproces kan worden ... Ja, dat kan. Dus je legt als in ... Dat is ook nog een antwoord wat de heer Van den Dikkenberg nog van mij te goed had, je legt dus in een koopovereenkomst of soms in een voorwaarde bij een subsidie, maar dat zal in dit geval niet gelden, kun je vastleggen als subsidiegever of, sorry, als stikstofgever dat je wilt dat die stikstof gebruikt wordt ten behoeve van, noem gebiedsproces X. Dat is juist de mogelijkheid die hiermee gecreëerd wordt. De SGP had het volgens mij over een soort vrije vorm van de overeenkomsten. Volgens mij zijn die in zekere zin ook wel weer beperkt, want er zal altijd een overeenkomst onder moeten liggen of een koopovereenkomst of eventueel een voorwaarde in de subsidieregelingen die zou kunnen leiden hiertoe. Dus dat was een vraag ... Antwoord dat u mij ... Nog tegoed had van mij. Volgens mij heb ik daarmee ook in tweede ronde de vragen beantwoord.

De voorzitter: Alles beantwoord? Mevrouw Van Gilse.

Mevrouw Van Gilse: Ik mis mijn vraag over de ... Over dat er achteraf wordt ... Per puzzel wordt door GS ... Wordt ... Laten weten hoe die afweging precies is gemaakt en waarom uiteindelijk dat besluit op die manier zo is genomen.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Gedeputeerde Sterk: Klopt. Daar heeft u helemaal gelijk in. Er is een evaluatie toegezegd door PS. Wacht even, ik ... Dit begrijp ik niet helemaal wat hier staat. Ik stel voor dat ik daar voor de Provinciale Statenvergadering nog even op terugkom, want ik vind dit niet helemaal helder wat ik door krijg. Want ik snap uw behoefte. Maar ik wil ook voorkomen dat wij hier elke casus moeten gaan bespreken of verantwoorden weer achteraf.

Maar ik snap ook dat u wil ... Inzicht wil hebben in, hoe doen we dat nou? Dus ik denk dat we daar even met een goed antwoord op moeten komen.

De voorzitter: Dank u wel. Verder alles ... Voldoende? De commissie ... Of even kijken. Afrondend vraag ik u hoe het Statenvoorstel Beleidskader Stikstofdepositiebank straks in de Statenvergadering wil behandelen. Hamerstuk kan niet. Ik heb al verschillende amendementen gehoord. Ook een normaal debat? Normaal debat. Dan gaat het door naar een normaal debat.

4. SB Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort

De voorzitter: Dan gaan we door naar agendapunt 4. Ik weet even niet of we dat redden in de tijd tot 12:00 uur. We zijn dan aanbeland bij het laatste bespreekpunt van vandaag. Dat is de Statenbrief Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort. Na een startnotitie en een groeidocument en de verwerking van de kritiek daarop van agrariërs, overheden en natuurorganisaties is het definitieve handelingsperspectief opgesteld. Dit heeft een duidelijke samenhang met het UPLG. Deze Statenbrief is opgewaardeerd door de fractie van de BBB. We behandelen deze in één termijn. Wil de BBB nog zijn opwaardering toelichten? Mijnheer Van Vuuren.

De heer Van Vuuren: Dank u wel. Ik heb niet zo heel veel tijd meer, geloof ik, dus ik zal het kort proberen te houden. Ik heb het Handelingsperspectief Buitengebied met zeer veel interesse gelezen. Maar tegelijkertijd gingen ook wel een beetje mijn nekharen overeind staan.

De voorzitter: Kan het even wat rustiger daar aan die kant?

De heer Van Vuuren: Mijn nekharen ook overeind staan. Dus ik heb daar ook technische vragen over gesteld van, wat is de status van dit stuk en op welke manier brengt GS dit in, in die gebiedsprocessen in het kader van het UPLG? Eigenlijk dezelfde vraag zou ik ook kunnen stellen in het kader van het RPLG, wat in Foodvalley is opgesteld. Dat is eigenlijk een beetje hetzelfde type document. Die vind ik overigens wel wat positiever over de landbouw, maar ook daarin is eigenlijk het hele regionale perspectief ... Het perspectief voor de agrarische sector ontbreekt daar ook in. Juist in het kader van pijler vier van het UPLG is dat zo ontzettend belangrijk. Dus op welke manier wordt dit nu ingebracht en wat is dan de status en op welke manier wordt daar dan op geacteerd? Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Sterk neemt even de beantwoording voor haar rekening.

Gedeputeerde Sterk: Ik heb nog negen seconden.

De voorzitter: Want mijnheer Van Essen is er niet. Hij is wel de portefeuillehouder. Maar gaat uw gang, mevrouw Sterk.

Gedeputeerde Sterk: We doen het ook een beetje samen. Ik ... Dat was ook wel een beetje de ingewikkeldheid die wij ook al hadden met het handelingsperspectief, ook wel een beetje met die regionale visie vanuit de Foodvalley. Wij hebben gezegd, het is in ieder geval een belangrijke bouwsteen. Dus er zit een aantal richtingen in die we gewoon meenemen. Die zullen ook ingebracht worden vanuit de gemeentes. Want het handelingsperspectief is ook, met name ook, natuurlijk van die regio. Maar uiteindelijk zullen we met elkaar in die regionale stuurgroep maar ook in de gebiedsagenda's die er komen dat perspectief ook voor die landbouw moeten vaststellen. Dus er zitten ingrediënten in die we mee zullen nemen of in zullen brengen in dat proces,

maar wat er ... Maar uiteindelijk, in de gebiedsprocessen en wat er bij de regionale stuurgroep wordt vastgesteld, dat zal bepalend zijn voor wat we met elkaar gaan doen. Die ... Ik weet dat ze inderdaad in Foodvalley ook bezig zijn, maar ik heb daar nog niet voldoende kennis van genomen. Maar daar kijken we natuurlijk ook naar, net zo goed als Gelderland dat ook op haar beurt doet, want dat zit precies daar in die Gelderse Vallei.

De voorzitter: Dank u wel. Wil iemand nog gebruik maken van wat vragen te stellen in de eerste termijn? Niemand. Er is maar één termijn. Zijn we dan al klaar met dit onderwerp? We gaan niet door, toch? Want we zijn dan ... Ik ... Dit was ... Dit zijn de agendapunten voor vandaag, dus we zijn mooi op tijd klaar. Dus ik schors de vergaderingen en we gaan 20 juni weer verder. Dat hebben we wel besloten, dus dat gaan we wel doen. We gaan gewoon 20 juni weer verder. Dus we zijn mooi op tijd klaar. We hebben het netjes gedaan. Ik schors de vergadering. We gaan niet ...

De heer Schaddelee: Voorzitter, ik heb toch een voor... Een punt van orde wat ik wil voorstellen. Want we hebben nu drie Statenbrieven waar volgens mij geen uitgebreid debat over komt, maar alleen een paar vragen. Ik ga daar 20 juni, dat kondig ik alvast aan, niet voor terugkomen. Want ik heb die avond al een afspraak. Dit zijn drie ...

De voorzitter: We hebben dat van tevoren aangekondigd. We schorsen de vergadering. Die is geschorst, dus 20 juni gaan we verder. Dank u wel.

De heer Schaddelee: Maar ik had een ordevoorstel. Kunt u ... Mag dat ook wel even in ...